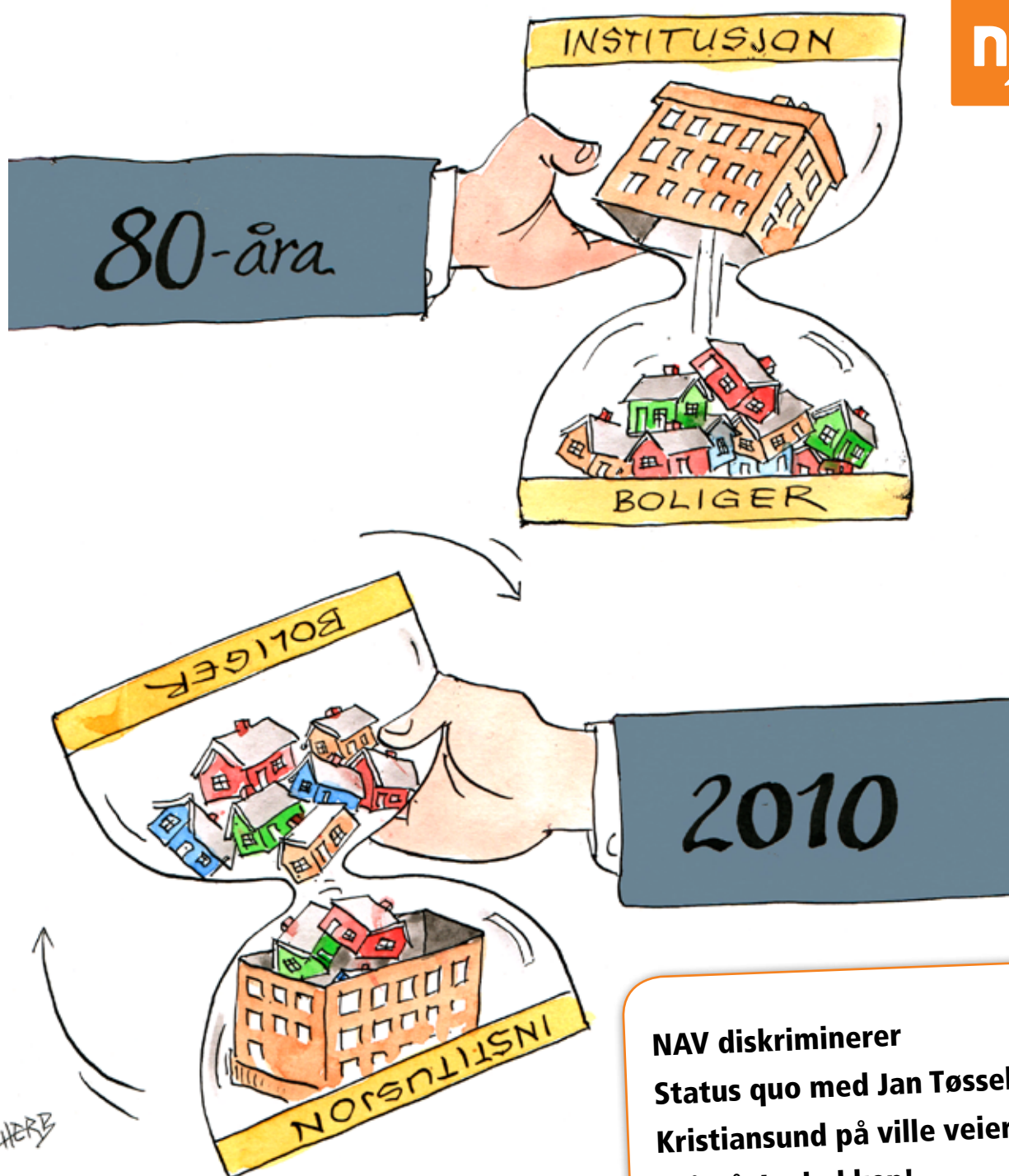

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede → nr 4 | 2010

NAV diskriminerer	s. 2
Status quo med Jan Tøssebro	s. 6
Kristiansund på ville veier	s. 9
Stå på, Lysbakken!	s. 52

NAV diskriminerer

Juridisk rådgiver i NFU, Ivar Stokkereit, la fram NFUs syn på møtet i Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda har etter klage fra NFU stadfestet at NAV diskriminerer personer med utviklingshemning som bor i såkalte "samlokaliserte boliger".

Bakgrunnen er at NFU i 2009 klaget NAVs praksis, i forbindelse med etatens vurdering av retten til stønad til motorkjøretøy etter folketrygdloven § 10-7, inn for Likestillings- og diskrimineringsombudet.

NFU protesterte den gang på vilkårene om at "... personer med psykisk utviklingshemning som bor i samlokaliserte boliger skal inngå avtaler med den som har fått stønad om transport til felles formål med andre beboere i boligene."

På et møte i nemnda nylig påpekte juridisk rådgiver i NFU, Ivar Stokkereit, at forbundet anser dette for å være diskriminerende. Han understreket at det begrenser mulighetene til personer med utviklingshemning til å få innvilget stønad til motorkjøretøy på selvstendig grunnlag, slik som reglene gjelder for befolkningen for øvrig.

I en kommentar til Samfunn for alle viser Stokkereit til at NAV i sin argumentasjon har lagt til grunn at

personer med utviklingshemning kan bruke samme bil for å få dekket sitt behov for transport. - NFU har på sin side minnet om at personer med utviklingshemning ikke nødvendigvis har samme fritidsaktiviteter og interesser, og heller ikke nødvendigvis ønsker å gå på butikken sammen selv om de geografisk bor samme sted.

Et annet av NAVs argumenter var at det for personer med utviklingshemning ofte vil være slik at tjenestetilbudet gis i boligen. - Dette er også noe NFU har argumentert sterkt imot – med tanke på at alle tjenester etter sosialtjenesteloven gis individuelt, og at dette også må legges til grunn i saker om bilstønad, presiserte Ivar Stokkereit.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda var altså enig med NFU, og har i sitt vedtak 17/2010 stadfestet at NAVs praktisering av regelverket er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 4.

- Hva betyr dette vedtaket?

- Det betyr at personer med utviklingshemning som bor i kommunale omsorgsboliger, kan forvente seg en individuell behandling av søknaden om stønad til bil. Dette vil forhåpentlig også bidra til at det blir lagt til rette for at de som har behov for denne stønadsformen, får en bil som er tilpasset dem, og ikke naboen, svarer Ivar Stokkereit.

Nemndas begrunnelse for dette viktige vedtaket var ikke klar før Samfunn for alle gikk i trykken. Vi kommer tilbake til saken i neste nummer.

Overgrep

Etter at Dagbladet i vår hadde en serie artikler der søkelyset ble rettet mot den svake rettsikkerheten til personer med utviklingshemning som utsettes for overgrep, ser det ut til at Regjeringen endelig tar ansvar.

NFU sendte i vår også et brev til Justis- og politidepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet der vi etterlyste et særlig fokus og mulige løsninger på denne svært alvorlige svikten i rettsikkerheten.

Det er derfor svært gledelig at statssekretær i Justis- og politidepartementet, Astrid Aas-Hansen, nylig offentliggjorde at departementet vil iverksette tiltak som nye beviskrav i straffesaker, og innføre statistikk over antallet overgrepssaker.

NFU fikk i tillegg nylig brev fra stortingsrepresentant Karin Andersen som lovet at regjeringen vil gi sikkerheten til personer med utviklingshemning den oppmerksomhet den fortjener. Det var på tide!

Karin Andersens brev er lagt ut i sin helhet i tilknytning til reportasjen om Barnehuset i Hamar på side 39 i denne utgaven av Samfunn for alle.

God lesning!

VIBEKE SEIM-HAUGEN
GENERALSEKRETÆR

samfunn for alle

Medlemsblad for
Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Fem utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonseakvisitør: AMN A/S
Postboks 24, 3340 Åmot
Telefon: 32 78 17 50

Forsideillustrasjon:
Herbjørn Skogstad,
Oppland Arbeiderblad

Layout: Hvarings as, Tina
Trykk: Bryne Stavanger Offset as

Utgivelse 5 – 2010
Kommer uke 50
Frist for saker er: 8. november
Annonsefrist er: 19. november

6 Kommunene er blitt så vant til å få refs for lovbrudd at de ikke bryr seg om statlige pålegg lenger, mener professor Jan Tøssebro ved NTNU.

9 Kristin Øster fra Kristiansund slår alarm om forholdene ved en omsorgsbolig i kommunen. Hun får støtte av flere, men kommunens ledelse avviser kritikken.

16 Brukernes kamp mot gettobygg med 16 leiligheter i Lena sentrum i Østre Toten ser ut til å være tapt.

18 Utenfor Bergen har det vokst opp en landsby for grupper med ulike bistandsbehov på Vestlandsheimen.

34 Lanseringen av "Mitt liv"-kampanjen ble et godt arrangement.

4 Leder **27** Safo **39** Barnehus **48** NFO-butikken

Vil du ha NFUs nyhetsbrev?

NFUs nyhetsbrev sendes blant andre til fylkes- og lokallag som har e-post adresse.

Hvis du vil motta nyhetsbrevet, kan du sende e-post adressen din til post@nfunorge.org

Nyhetsbrevet inneholder kortfattet informasjon om de mest aktuelle sakene som angår personer med funksjonsnedsettelse. Det sendes ut hver uke.

Gode venner og gode uvenner

NFU må gjøre seg så stor og synlig som overhodet mulig. For å slå to fluer i en smekk, bør alle sporenstreks øke intensiteten i medlemsvervingen. Dermed blir NFU større og underskuddet vårt mindre. Gjennom "Mitt Liv" har vi erfart nytten av å jobbe sammen med NHF og Uloba. Samarbeidet har utelukkende vært positivt. Sammen står vi mye sterkere. NFU trenger mange venner.

Mange nye venner har vi også fått. Det kan vi først og fremst takke vår beste uvenn for. Dag Olav Stensland fikk tildelt selvbyggertomt av Stavanger kommune, men kommunen trakk tomten tilbake fordi han har utviklingshemning. Dette var selvsagt svært trist både for 25-åringen og hans foreldre.

Som familiens fullmektig i denne saken har jeg beroliget familien med at Dag Olav er den "institusjonsbeboeren" her i landet med de beste utsiktene til å få et eget hjem. Ikke bare har kommunen brutt et hav av lover og pådratt seg erstatningsplikt. Kommunen har heller ikke vist folkeskikk.

Folk reagerer på urett. Facebook-siden «Dag Olav skal ha tomten», som NFU nylig opprettet, har i skrivende stund nesten 20 000 tilhengere. Det er drøye 6000 flere tilhengere enn Viking fotballklubb og mer enn befolkningen i Kongsberg. Store mediaoppslag – blant annet i Dagbladet – viser at NFU også kan formidle salgbare budskap. Flere samfunnstopper har kommentert.

Levekårforvaltningen i Stavanger hevder det er faglig uforsvarlig at Dag Olav flytter til eget hjem. FO-leder Randi Reese, som leder fagforeningen til fagfolkene, taler levekårforvaltningen i oljebyen midt imot når hun med rette hevder at det er en menneskerett å få bo i eget hjem.

Flere politikere har varslet spørsmål i Stortingets spørretime. «Saken avisen omtaler er stygg, diskriminerende og totalt uakseptabel. Den er enda et eksempel på at det offentlige kjører på med trusler og utmattelsesteknikk», sa Kari Kjønnnes Kjos (FrP) til Dagbladet nylig. «Vi må ikke komme i en situasjon i Norge der institusjonalisering av utviklingshemmede blir hovedregelen», uttalte Høyres nestleder, Bent Høie.

Han minnet samtidig om at kostnadsaspektet ved tjenesteyting ikke er avgjørende for hvor folk skal bo. Medlemmene av Stortingets helse- og omsorgskomi-

te, Laila Dåvøy (KrF) og Tore Hagebakken (Ap) har begge fremholdt at personer med utviklingshemning i utgangspunktet skal ha rett til å bo hvor de vil.

Dag Olav er trolig en medvirkende årsak til at statsråd Audun Lysbakken i et intervju med Adresseavisen nylig sa at han vil relansere ansvarsreformen. «Vi har behov for å løfte frem målene med reformen for mennesker med utviklingshemning og skape ny debatt og økt bevissthet nasjonalt og lokalt om levekår- og livssituasjonen til utviklingshemmede» påpekte ministeren.

Vi gleder oss over den varslede revitaliseringen av reformen. NFU lover herved å delta i debatten!

Mens politikerne i Stavanger kommune klør seg i hodet og lurar på hva de skal gjøre når de åpenbart ikke kan stole på kompetansen i egen forvaltning, får Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) satt seg godt inn i lovverket og livssituasjonen til mennesker med utviklingshemning. De, mest av alle, trenger et sterkt LDO.

NFU trenger mange venner. En 25-åring har lært oss at uvenner bør velges med omhu. Vi har mye å takke Dag Olav for. Jeg har kjent den unge mannen lenge, men må innrømme at jeg aldri har forestilt meg hvilken viktig rolle han og levekårforvaltningen i Stavanger skulle spille i gjennomopplivingen av ansvarsreformen.

JENS PETTER GITLESEN

Solgården i Spania

Drømmested for tilrettelagt ferie!

Vårt mål er at alle skal oppleve en velfortjent og tilrettelagt ferie hos oss. Vi lover deg trivsel og trygghet, enten du er bruker, ledsager, familie eller pårørende.

Kontakt oss for å høre hvilke muligheter vi har til tur for deg eller din gruppe!

Ring 24 14 66 60 eller kontor@solgarden.no

VELKOMMEN TIL OSS! www.solgarden.no

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Kommunene bryr seg ikke

- Kommunene er blitt så vant til å få refs for lovbrudd at de ikke bryr seg om statlige pålegg lenger. Det bør derfor vurderes om det på en eller annen måte skal innføres sanksjoner.

Professor ved Institutt for samfunnsforskning ved NTNU, Jan Tøssebro, er krass i sin kritikk av den generelle utviklingen for utviklingshemmedes levekår. Som han mener både går på tvers av intensjonene i ansvarsreformen og er i ferd med å

forverres. - Virkeliggjøringen av intensjonene i reformen har vært halvhjertet. Dagens debatt om utviklingshemmedes levekår er dessuten i stor grad preget av historieløshet, presiserer Tøssebro.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

-Hvordan synes du sentrale myndigheter tar grep for å stoppe byggingen av stadig flere institusjonaliserende enheter for at reformen skal realiseres slik den var tenkt?

- Jeg vil karakterisere sentrale myndigheters holdning til det som skjer på dette området, som ansvarsfraskrivelse. Når man vedtar en reform med retningslinjer, lager presise føringer som etter hvert blir så løse at kommunene ikke føler seg forpliktet av dem, handler det ikke om annet. Da noen kommuner begynte å bygge stort, fulgte andre etter. Dette sprer seg og gjelder ikke bare de største kommunene lenger. Derfor mener jeg at vi er nødt til å gå tilbake til det som tidligere fungerte. Vi må bli mye mer strikse på hvilke føringer disse boligene skal bygges etter og hvor mange som skal bo i dem, sier Tøssebro. Som mener det er et tankekors i denne sammenheng at man i USA i dag bruker maksimum seks personer som kriterium i statistikk over utvikling av "community care" - lokalbasert omsorg.

Han kommer samtidig inn på NTNU Samfunnsforskning som har hatt en ny oppfølging av sin tidligere evaluering av reformen. - Bildet vi ser er at gjen-

nomsnittsstørrelsen på enhetene som bygges nå, går kraftig i været. I undersøkelsen, der 36 kommuner deltok, bor mer enn 50 prosent av de som har flyttet inn i sine nåværende boliger etter 2000, i bofellesskap med syv eller flere andre. Vi hører dessuten om stadig flere planlagte enheter for 12, 24 og mange flere. Dette skjer både i store og små kommuner.

Må settes tak

Tøssebro tror samtidig at mye nå kan oppnås gjennom en ytterligere presisering av at vedtak skal være individuelle, at det stilles tydelige krav og ikke minst settes et tak for hvor mange som skal bo sammen. - Slik var det etter reformen på 90-tallet – og det fungerte. Den gangen ble det i gjennomsnitt bygget for mellom tre og seks personer, de aller fleste for fire. Da var det samtidig en diskusjon rundt de såkalte "merkelapphusene" som ble bygget for utviklingshemmede, som mange mente var for ensartet og lite normaliserte. Det er trist at vi nå er tilbake i den samme diskusjonen. Ingen andre grupper har fått en så stor grad av reversering i tiltak og tjenestetilbud i samme periode.

4-5 enheter

På spørsmål om hvor mange boenheter han mener det kan være et sted hvis vi skal oppnå normalisering og integrering, viser Tøssebro til at både Stortinget og Husbanken på 90-tallet anbefalte 4-5 enheter. Han minnes samtidig den svenske professoren Karl Grünevald som stod bak "Den lille gruppens prinsipp". - Grünevald var blant annet opptatt av at det skjer noe med arbeidsmiljøet og hvordan man fremstår utad når det blir for mange beboere på et sted.

Dette handler om gruppedynamikk, om i hvor stor grad man står fram som enkeltpersoner og hvordan omgivelsene oppfatter det. Når for eksempel 12 personer med utviklingshemning er samlet under samme tak, står de ikke fram som individer.

Det som faktisk skjer nå, er at mange kommuner planlegger og bygger omsorgsenheter for flere beboere og grupper under samme tak enn det meste HVPU bygde på 1980-tallet! En kan spørre seg om den kombinerte anstalten er på vei tilbake. Et eksempel på dette er det mye omtalte komplekset for 48 personer som planlegges

om statlige pålegg lenger

Jan Tøssebro er professor ved Institutt for samfunnsforskning ved NTNU.

på Sagene i Oslo (som også har vært omtalt i Samfunn for alle, red.anm.). Vi må helt tilbake til 1970 før den gjennomsnittlige HVPU-institusjonen var så stor!

- Mener du at det er behov for en ytterligere presisering av at tjenester skal gis på individuelt grunnlag og ikke kobles til bolig?

- Lovverket skulle være presist nok. Det virker imidlertid som en del kommuner er i ferd med å gå fra timebaserte til tjenestebeskrivende vedtak. Dette kan gjøre det lettere å praktisere oppfølgingen av vedtaket mindre individuelt og mer knyttet til tjenestetstedet. Når vedtakene er timefestet og dermed beskriver hva slags og hvor mye tjenester den enkelte har krav på, er en sikrere på å få individuelle tjenester.

Ensomheten

Tøssebro kommer deretter inn på argumentasjonen som kommuner flest bruker når de bygger stort.

- Det første handler om ensomheten som det hevdes er så stor blant utviklingshemmede som bor alene. Hvis vi ser både på norske og internasjonale studier om institusjonsavvikling og størrelse på den enkelte boenheten, er det ingenting som peker i retning av at ensomheten blir større eller mindre. Den eneste indikasjonen man har kommet fram til i disse undersøkelsene, er at de som flytter ut av institusjonene, får mer kontakt med sin familie.

Den andre indikasjonen er at personalet i mindre enheter rapporterer om mindre grad av konflikter beboerne imellom. Risikoen for konflikter

øker derimot – desto flere som bor sammen. Det er selvsagt vanskelig å sette sammen en gruppe helt forskjellige mennesker som passer godt til å bo sammen under samme tak.

Fagmiljøet

Det andre argumentet handler om at det blir et bedre faglig miljø i større enheter. Her snakkes det imidlertid med to tunger. Utviklingen i retning av mindre overlapping og fjernere ledelse er med på å underminere fagmiljøet. Da blir det nokså spesielt å bruke hensynet til fagmiljøet som argument for å lage større enheter.

Hvis man mener alvor med å skape et stort og godt arbeidsmiljø, må det gjøres ved å skape felles møteplasser for ansatte i flere bofellesskap der de kan få veiledning av folk som ser dem utenfra. Det kunne ha noe for seg. Dette ville utvilsomt stimulere fagmiljøet – men er likevel ikke avhengig av store fellesskap. I vår oppfølging "Reformen 20 år etter" spurte vi for øvrig ansatte i små og store enheter om de savner veiledning. Svarene viste at de som jobber i store bofellesskap, savner det mest.

Argumentet om mangelen på tomter som flere kommuner bruker for ikke å ville bygge små enheter, holder heller ikke mål. - Denne mangelen kan nok være reell – men at den skal styre utviklingen, holder ikke.

Stordriftsfordelen

Tøssebro avliver også myten om stordriftsfordelen ved å bygge store enheter.

Han påpeker samtidig at den inter-

nasjonale faglitteraturen spriker litt på dette punktet. Generelt finner en få stordriftsfordeler – bortsett fra på natt og når antallet beboere i en enhet øker fra tre til fem-seks. Den engelske professoren Jim Mansell snur litt på argumentasjonen. Han avviser at det er stordriftsfordeler i bofellesskap, men påpeker samtidig at det selvsagt kan være enklere å gi dårligere tjenester når mange bor sammen.

Da vi i oppfølgingen ”Reformen 20 år etter” spurte ansatte om hvorvidt omfanget av tjenester til den enkelte er blitt redusert i løpet av de siste fem årene, fikk vi oftere et klart ja fra de som arbeider i store enheter sammenliknet med små enheter. Det betyr likevel ikke at tjenestene er billigere. De gjøres billigere – og det er en vesentlig forskjell, presiserer Jan Tøssebro.

Husbanken

- Østre Toten Foreldreforening for funksjonshemmede har i brev til Husbanken klaget over kommunens vedtak om å bygge et boligkompleks for 16 personer. Hvilken kommentar har du til at Husbanken i sitt svarbrev kun påpeker at foreningen ”i sin helhet må forholde seg til kommunen”?

- Det er mulig at Husbanken har rett – rent juridisk. Situasjonen rundt brukervedvirkning blir lett vanskelig. En står sterkest når det gjelder vedtak om tildeling av bolig til den enkelte – men da er en ofte kommet så langt at medvirkningen i realiteten får form av et ”take it or leave it”-prinsipp – med brukerorganisasjonene på sidelinjen.

Jeg er samtidig enig med Husbanken i at det er kommunenes ansvar å

sørge for at brukerorganisasjonene får medvirke i saker som har med planlegging av nye boligtilbud å gjøre. Det store problemet i denne sammenheng er etter min oppfatning derfor ikke hvorvidt en brukerorganisasjon kan klage til Husbanken over et kommunalt vedtak. Hovedproblemet er nok en gang at retningslinjene for denne boligbyggingen er for løse.

Tøssebro presiserer: - Det som nå må til, er at departementet eller Husbanken innfører restriksjoner på finansieringen til kommunene hvis de vil bygge ut over det som er intensjonen for tjenestene. Det er grunn til å minne om at det i sin tid var Husbankens fortolkning av Stortingsmelding 47 (1989-90), som var grunnlaget for det rund-skrivet som resulterte i den restriktive praksisen rundt boligbyggingen som ble gjennomført i forbindelse med ansvarsreformen. Føringen fra denne stortingsmeldingen gjelder fortsatt, men finansieringssystem og praksis er endret.

Statlige overføringer

- Har du noen synspunkter på hvordan de statlige overføringene til personer med utviklingshemning fungerer i dag?

- Etter at disse overføringene ble generelle og ikke øremerket lenger, er det ingen som vet hvordan de fungerer. Øremerkingen ble etter min oppfatning fjernet for tidlig. Jeg forstår samtidig argumentene mot øremerking – men med så mange faremomenter som i dag, ville jeg øremerket mer. Det viktigste er likevel – og nok en gang – at vi får tydeligere føringer – spesielt på boligsiden.

Total gjennomgang

- Mener du at det nå er behov for et nytt ”Lossius-utvalg” ?

- Med tanke på at det er 25 år siden sist, er det på høy tid med en ny gjennomgang av levekårene for utviklingshemmede. Vi vet samtidig mye. Nå er det derfor handling som må settes på dagsorden – som pr. i dag ikke skjer. Det sentrale for et eventuelt nytt utvalg bør i så fall bli å lage en utredning om hva som konkret må gjøres med retningslinjer og økonomiske ordninger. Det må i tillegg skapes debatt og lages en strategi som må gjennomgås politisk for å sikre at den enkelte skal få ivaretatt sine omsorgsbehov.

Menneskesyn

- Vil du si at det har skjedd en holdningsendring til personer med utviklingshemning som har gjort at levekårene deres igjen er i ferd med å bli forverret?

- Det at utviklingshemmedes levekår er i ferd med å bli forverret, handler ikke primært om holdningsendringer. Dette handler først og fremst om at byråkrater både skal spare penger og samtidig finne ut hvordan de skal få sine planer til å gå opp. Resultatet blir ofte ikke i pakt med likhetsidealet.

På 1990-tallet var det stor entusiasme rundt arbeidet med ansvarsreformen. Nå er det få som er entusiastiske lenger. Fokuset rettes i stedet mot enkle løsninger som igjen preges av stadig flere kompromisser – der det i stadig større grad skjeles til pengesekken, svarer Jan Tøssebro.

HUSBANKEN OM NORMALISERING

”Utleigebustader bør vere integrerte i vanlege bumiljø, og talet på samlokaliserte bustader for vanskelegstilte bør vere så lågt at ein oppnår normalisering og integrering”

(Fra Husbankens ”Rom for trygghet og omsorg – Veileder for utforming av omsorgsboliger og sykehjem”).

BLOKK I GJØVIK

I Gjøvik kommunes omsorgsplan fram mot 2025 er en hel blokk foreslått som leiligheter for utviklingshemmede og ”andre funksjonshemmede”.

Institusjon i omsorgsbolig

- Jeg har tvillinger på 27 år som begge har moderat utviklingshemning. De har bodd i hver sin kommunale omsorgsbolig i Kristiansund i vel syv år. Jeg ser skadevirkningene av hvordan tjenestene organiseres for Gro, som bor i det store institusjonsliknende leilighetskomplekset Grunden. Tonje derimot trives i sin hverdag i et mindre bofellesskap som ligger et kort stykke unna.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

Kristin Øster har i årevis kjempet for sine tvillingdøtres livskvalitet og rettigheter.

Kristin Øster er tidligere tillitsvalgt i NFU Møre og Romsdal fylkeslag, og arbeider selv innen omsorgen for personer med utviklingshemning. I år etter år har hun kjempet en ensom, innbitt kamp som mor og hjelpeverge for sine døtres rettigheter og livskvalitet. Mest av alt fortviler hun over det mangelfulle tjenestetilbudet til Gro. Det hjelper lite at 27-åringen har en fin leilighet i omsorgsboligen Grunden med flott utsikt over fjorden. I det tre etasjes store bygget bor det til sammen 14 personer. 11 har utviklingshemning, to har psykiske vansker og en er rullestolbruker etter en bilulykke. De fleste er relativt unge – den eldste 58 år.

Alltid sammen

I motsetning til tvillingsøsteren Tonje har ikke Gro noe fritidstilbud som er tilrettelagt på hennes premisser. Beboerne på Grunden får kun være med på organiserte felles aktiviteter med sine tjenesteytere. Søstrene møtes når de er på jobb ved Stortua arbeidssenter. Gro og Tonje har ellers ingen familie eller annet sosialt nettverk i Kristiansund.

Kristin Øster har i årevis slitt seg ut på å kjøre de 35 milene annen hver helg fra sitt hjemsted Vigra på Sunnmøre for å besøke døtrene i Kristiansund. Hun gjør det spesielt med

tanke på at Gro trenger fysisk aktivitet og opplevelser i andre omgivelser.

For helgene kan bli lange for Gro og de andre som bor på Grunden. Det arrangeres riktignok et felles måltid på fellesstua hver lørdag kveld. I den grad de er med på turer, opplevelser og andre aktiviteter utenfor Grunden, skjer det kun i regi av pårørende eller den enkeltes støttekontakt.

Kristin Øster har også måttet kjempet en lang kamp med mange klagerunder før hun til slutt vant fram med sitt krav om å beholde et vedtak om at Gro skal ha 20 timer støttekontakt pr. måned. Kommunen ville redusere timeantallet. Gro har hoftedysplasi og økende overvekt. Hun lider sterkt under mangelen på tilrettelagt fysisk aktivitet og har lagt på seg 15 kilo siden hun flyttet inn på Grunden.

Tonje Øster på jobben.

Gro Øster bor på Grunden.

Mister ferdigheter

På spørsmål om hvordan tilværelsen på Grunden påvirker Gro, svarer Kristin Øster at datterens funksjonsnivå ble definert til å være syv til ni år da hun var yngre. - Hun ble imidlertid utsatt for et traumatisk overgrep som 15-åring som siden i stor grad har påvirket hennes psykiske helse siden. Etter innflytting på Grunden er både hennes generelle funksjonsnivå og ikke minst evne til kommunikasjon blitt ytterligere redusert. Institusjonstilværelsen har gjort at hun ikke lenger vet hvordan hun skal opptre i et "normalt miljø". Hun medisineres med antidepressiva. Det blir stadig vanskeligere å få henne med ut. I dårlige perioder er hun deprimert, apatisk, viser lite initiativ og er utagerende. Dette fører i sin tur enten til sykkelig overspising eller til at hun ikke spiser i det hele tatt. Jeg har forgjeves bedt om å få et paragraf 4A-vedtak når hun overspiser i perioder. Dette er noe habiliterings-

tjenesten, fylkesmannen og hennes lege har anbefalt "bør fattes", både for å ivareta hennes og personalets rettsikkerhet i vanskelige situasjoner. Den lave bemanningen gjør også at hun gradvis mister flere ferdigheter som hun mestret tidligere. Til tross for at jeg har oppfordret til det gjentatte ganger, får hun heller ikke opplæring i alternativ kommunikasjon, som ville ha gitt Gro en bedre og mer forutsigbar hverdag.

Jeg har fått tilbakemelding fra personalet om at Gro ikke får det tilbudet hun har behov for. Det er viktig å understreke at de ikke brøt sin taushetsplikt av den grunn. Ansatte har ikke taushetsplikt overfor meg som hjelpeverge når det gjelder hennes tjenestebehov, presiserer Kristin Øster.

Blir ikke hørt

Hun har tatt opp disse forholdene med Kristiansund kommune gjentatte ganger, men blir ikke hørt. Etter at NFU Møre og Romsdal fylkeslag i 2007 sendte bekymringsmelding til

fylkesmannen om tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning i Kristiansund, ble det foretatt tilsyn i 2009. Det resulterte i avvik i forhold til flere forskrifter, sosialtjenesteloven, kvalitetsforskriften, internkontroll og forvaltningsloven.

Kommunen har tidligere fått beskjed om å utarbeide nye enkeltvedtak på tjenester til alle med utviklingshemning i kommunen. De nye vedtakene er imidlertid fortsatt ikke gode nok – og fylkesmannen har gitt beskjed om at vedtaket til Gro må konkretiseres – blant annet i forhold til praktisk bistand, kost og mosjon. Dette er heller ikke fulgt opp.

Fellesmat og handleliste

Kristin Øster betegner Grunden som en sparebøsse for kommunen. - Det er i gjennomsnitt tre ansatte på jobb på kveld og i helg for de 14 som bor der, hvorav to til enhver tid må være hos en av brukerne. Nedskjæringer har ført til at det ikke leies inn ekstra personale ved sykdom. Det sier seg selv at dette går ut over tilbudet.

- Leietakerne på Grunden får middag fra det kommunale felleskjøkkenet. Det var daglig leder som søkte om det på Gros vegne da hun flyttet inn. Jeg fikk samtidig beskjed om å gå til innkjøp av mikrobølgeovn. Når jeg siden ved flere anledninger har gitt uttrykk for at jeg ikke vil at hun skal ha fellesmaten, får jeg beskjed om at "sånn er det her". Etter lang tids diskusjon, ble det til slutt bestemt at Gro skal få hjelp til å lage et enkelt måltid i leiligheten sin en dag i uken. Da kjøpes det inn Fjordland-mat som skal varmes opp. Dette til tross for at habiliteringstjenesten har jobbet spesielt for å lære Gro både å handle og lage mat selv med litt bistand – nettopp fordi hun trenger det.

Beboerne på Grunden får heller ikke være med på å handle det de trenger av mat selv. Sammen med personalet skriver de handleliste som så sendes

HUSREGLENE PÅ GRUNDEN

- Si ifra når du går ut og når du kommer hjem
- Fellesstua skal ikke brukes mellom 21.30 og 07 på hverdager og etter kl 24 på helg
- Oppføre seg "fint" på stua, ikke hyle og rope
- Ta hensyn når en er på fellesstua og ikke mobbe eller terge hverandre
- Felles middag på stua kun lørdag kveld
- Alle rydder så godt de kan etter seg selv før de forlater stua
- Når en skal på besøk til andre beboere – bank på og spør om det passer med besøk
- Ved besøk, bruk egne leiligheter

Gettobygget Grunden med tre sammenkjedete bygninger ligger nesten i vannkanten - med fin utsikt over byen og fjorden.

til nærbutikken. En gang i uken får de varene brakt til døren. Gro får kun handle på lørdager hvis hun mangler noe.

Husreglene

Kristin Øster stiller spørsmålsteget ved at Grunden ledes av personale med sykepleiefaglig bakgrunn. Aktivitetene

i beboernes dags- og ukeplan i det som er deres eget hjem, er beskrevet fra minutt til minutt, fram til leggetid klokken 22. Måten de såkalte "Husreglene" i fellesstua er formulert vitner om uakseptable holdninger til at det bor voksne mennesker på Grunden og at dette faktisk skal være deres hjem.

Kommunen har i årevis signalisert at stedet skal styrkes med en vernepleier, men ingenting skjer.

Kristin Øster påpeker avslutningsvis at hun også lenge har etterlyst mer informasjon fra ledelse til pårørende/ hjelpeverger. - Nå jobbes det imidlertid med å opprette en et slikt forum, sier Kristin Øster.

Fellsstua.

Døren inn til "Base" – merket med håndskrevet lapp, festet med tape.

Fellesmaten – for ensformig

- I dag får Stig Atle levert ferdig middagsmat fra kommunens felleskjøkken to dager i uken. Den er kanskje god for eldre, men for en ung mann blir den for ensformig i lengden. Min sønn vil selv bestemme hva slags mat han skal ha.

Middagsmat til å varmes opp – levert fra det kommunale felleskjøkkenet. Pris: 58 kroner.

Bodil Hopmark Olsen synes ikke det er tilstrekkelig at Stig Atle kun får et kvarters veiledning på hverdager og ½ time på søndager av ansatte på Grunden når han skal lage sin egen middagsmat. - Han har ressurser han ikke får brukt. Etter å ha hatt matlaging og ADL-trening på videregående i fem år, kan han være med og lage en del enkle retter. Han trenger likevel litt hjelp til måling, veiing og sjekk av kokeplater. Med så liten tid til veiledning får han ikke vedlikeholdt og brukt de ferdigheter han har lært.

Stig Atle har minibankkort og handler all maten sin selv etter en variert menyliste som vi har laget sammen. Den inneholder en rekke retter som er tilpasset hans behov. Jeg takket nei til at han skulle få hjelp av personalet til å skrive handleliste og få varene levert på døra i stedet. Han har glede av å gå til dagligvarehandelen og fiskebutikken og skal selv bestemme hva han vil spise. For meg er handlelisteordningen på Grunden stikk i strid med alt som har med normalisering å gjøre.

Grusomt at Berit bor på Grunden

Snart 79 år gamle Ragnhild Sevaldsen datter og sønn på henholdsvis 56 og 58 år har begge utviklingshemning. Datteren Berit bor på Grunden. Ragnhild selv og sønnen bor på Roligheta. Det er et kommunalt leilighetskompleks for eldre og beboere med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse.

Ragnhild har kronisk dårlig samvittighet for Berit – som også har fysisk funksjonshemning. 78-åringen er ikke lenger på besøk hun gjerne vil hos datteren. Hun sliter med egen helse – og orker ikke så mye nå. Et langt liv – og mange år som enke – med to omsorgskrevende familiemedlemmer, har tatt på kreftene.

Likevel – Ragnhild står på for datteren det hun makter. Det er ikke lenge siden hun til slutt truet

Ragnhild Sevaldsen.

med å gå til lokal-avisen hvis Berit ikke fikk behandling hos fysioterapeut. Det endte med at 58-åringen fikk noen timer – som nå er brukt opp. Hvorvidt hun får flere, er i øyeblikket uvisst. Etter at Ragnhild truet med pressen, vil ikke ledelsen på Grunden ha noe mer med videre oppfølging av Berits behov for fysioterapi å gjøre.

Bodil Hopmark Olsen

Bodil Hopmark Olsen etterlyser en faglig vurdering om hva Stig Atle kan og at det blir lagt til rette for at ferdighetene han har, blir ivaretatt og videreutviklet. - Slike vurderinger kan bidra til å snu en del av de institusjonspregede holdningene til hva personer med utviklingshemning har behov for. De er mennesker med utviklingsmuligheter, og må derfor for eksempel få delta i planleggingen og tilberedningen av egen middag.

Da vi var hjemme hos Ragnhild på Roligheta, var Bjørg Schnell også til stede. Bjørg er Berits hjelpeverge og støttekontakt. Sammen med Kristin Øster og Bodil Hopmark Olsen vil hun ta initiativ til å starte en forening for pårørende på Grunden. Bjørg er utdannet hjelpepleier og har tidligere jobbet som vikar der.

Men hun sluttet, fordi hun var uenig i måten stedet ble drevet på.

- En ledelse med sykepleiefaglig bakgrunn har ikke kunnskapen som skal til for å ivareta utviklingshemmedes helhetlige behov. I dag drives Grunden mer som en institusjon for syke mennesker enn som et hjem for voksne med utviklingshemning som ikke er det, mener Bjørg.

Tvangskosen

Noe av det hun likte minst da hun jobbet på Grunden, var lørdagskveldene – som fortsatt er lagt opp på samme måte. - Da er det obligatorisk fremmøte på fellesstua. De ansatte kjøper inn pizza eller annen mat utenfra på beboernes regning. Det hjelper ikke at noen heller vil ta med maten inn til seg selv, se på TV der eller gjøre andre ting i egen leilighet. Ingen får lov til å gå fra bordet i fellesstua før alle er ferdige med å spise. Beboerne selv har satt det beste ordet på dette opplegget. De kaller det "tvangskosen".

FRAMskolen på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

FRAMskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste, innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg.

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær • Planlegging • Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand måltid til hverdag og fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri • Veie i veveriet • Samle urter
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet.
- Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring, går også inn som en del av undervisningen.
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet.
- Uforpliktende samvær, dans og lek.

Det første året bor elevene på internat.

Det andre året bor elevene mer selvstendig.

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller
FRAMskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

FRAMskolen — fra livet i familie og skole, til et liv som voksen

Kommunal rettsbrudd-kultur

- Personer med utviklingshemning i Kristiansund er utsatt for en kommunal rettsbrudd-kultur. Kommunen yter tjenester etter gruppetenkningsprinsippet. Det er ekstra bekymringsfullt at det i tillegg kan virke som vi har en tilsynsmyndighet i Møre og Romsdal som har inntatt en observatørfunksjon i stedet for å ikle seg den rustningen som den samme myndigheten skal være i besittelse av.

Det sier Svein-Rune Johannessen, talsmann for og mangeårig tillitsvalgt i NFU Møre og Romsdal fylkeslag, i en kommentar til kritikken fra pårørende og hjelpeverger i Kristiansund. Den aktive, kommunepolitiker for AP i Ålesund fortsetter:

- Jeg skulle ønske at det som blir avdekket i denne reportasjen, kom som en overraskelse og et sjokk på meg, men det gjør det ikke. Det er ekstra bekymringsfullt at kommunen selv ikke evner å se at de blant annet opptrer i strid med prinsippene for ansvarsreformen og formålsparagrafen i sosialtjenesteloven. Gruppetenkningen har hatt solid forankring i Kristiansund i årevis. Det at tjenestetilbudet skal utformes med utgangspunkt i de individuelle behovene, ser ut til å ha vært fraværende i lang tid. Tilkjøring av middag og husregler for personer som bor i egne boliger, viser litt av galskapen. For egen del har jeg verken husregler eller får tilkjørt middag hjem fra felleskjøkken. Men det er kanskje vanlig for den administrative ledelse i kommunen å ha det slik på hjemmebane?

Institusjonstenkning

- Det at unge friske mennesker må føre en kamp for å få lage middag i egen

Svein Rune Johannessen (Foto: Privat)

leilighet er fullstendig forkastelig. Hvor er Helsetilsynet, spør Johannessen. Han mener at alt som kommer fram i reportasjen er gjennomsyret av institusjonstenkning. - Hvordan skal individuelle behov dekkes for 14 personer med den bemanningsfaktoren som blir beskrevet? Hvis dette er riktig, må Helsetilsynet straks rykke ut og sørge for at virksomheten ved Grunden kommer inn i lovlige rammer.

Johannessen ser det som en klassisk måte å besvare kritiske spørsmål på, når ledelsen i Kristiansund kommune (se neste side, red.) gir uttrykk for at de er forbauset over kritikken. - Her sitter det en kommuneledelse med en helt annen virkelighetsoppfattning enn mottakerne av tjenester og deres pårørende. Intervjuet med rådmannen, kommunalsjefen og enhetslederen

bærer preg av at de etter beste evne forsøker å si minst mulig. Det er vel nok å vise til hva de uttaler om handlelister og at særlig de eldre er fornøyd med tilkjørt middag!

Rydd opp

Hadde jeg vært politiker i Kristiansund, ville jeg vært meget flau og utilfreds etter et slikt oppslag. Jeg tar det for gitt at både Helsetilsynet i Møre og Romsdal og kommunens folkevalgte nå kommer på banen og rydder opp, presiserer Svein Rune Johannessen.

Forbauset over kritikken

Etter at Samfunn for alle hadde møtt pårørende og hjelpeverger til noen av beboerne på Grunden, tok vi kontakt med ledelsen i Kristiansund kommune for å få kommentarer til noe av kritikken som var blitt formidlet.

Vi ble møtt av kommunalsjef for helse, sosial, pleie og omsorg, Helge Carlsen, rådmann Just Ingebrigtsen og enhetsleder for tildeling og koordinering,

Pål Jakobsen. Alle var forbauset over kritikken – som ingen av dem hadde hørt før.

Deres inntrykk er tvert i mot at kvaliteten på tjenestene til personer med utviklingshemning som både bor på Grunden og i de andre kommunale omsorgsboligene og bofellesskapene i Kristiansund, er god nok.

- Vi har møtt pårørende til leietakere på Grunden som ikke vet hva en individuell plan er. I hvilken grad har dere tatt dette verktøyet i bruk i Kristiansund kommune?

- Individuell plan er utarbeidet for noen. De fleste har ansvarsgruppe som koordinerer den enkeltes tjenester i bolig, dagtilbud og fritid. Vi har ikke fått henvendelser fra pårørende til de som ikke har det. Det virker ikke som det er en plan, men gode tiltak og tjenester de pårørende er mest interessert i.

- I hvilken grad mener dere beboerne på Grunden får ivaretatt sine behov for fysisk aktivitet og sosiale stimulering?

- Den enkeltes dags- og ukeplaner viser hvordan deres behov for fysisk aktivitet og sosiale stimulering er ivaretatt. Disse planene er utarbeidet i samråd med deres pårørende/hjelpeverge.

- Mener dere at tjenestene til beboerne i Grunden er organisert godt nok med tanke på å øke den enkeltes grad av mestring?

- Igjen henviser vi til dags- og ukeplanene som er utarbeidet i samråd med den enkeltes foreldre og hjelpeverge.

- Hvorfor skriver beboerne på Grunden ukentlig handleliste i stedet for å være med på å handle inn maten de trenger selv?

- De skriver handleliste i samarbeid med sin primærkontakt hvis det står i den enkeltes dags/ukeplan.

- Hvordan vurderer dere kvaliteten på varmmaten som leveres fra det kommunale felleskjøkkenet – både med tanke på det rent ernæringsmessige og i forhold til individuelle behov – som for eksempel overvekt?

- Vi foretok i sin tid en undersøkelse som viste at brukerne – og spesielt de eldre – var fornøyd med maten fra felleskjøkkenet.

- Hvordan har kommunen fulgt opp avviket i forhold til fire lovverk som ble avdekket i 2009 i forbindelse med tilsynet av tjenester til personer med utviklingshemning som bor i bofellesskap eller samlokaliserte boliger?

- Kommunen har fulgt opp alle avvik, og saken er lukket nå.

- Kommunen har ifølge fylkesmannen presisert at "alle søkere blir grundig kartlagt og at kommunen heretter vil lage konkrete og individuelle tiltak". Er dette blitt fulgt opp?

Kommunalsjef for helse, sosial, pleie og omsorg, Helge Carlsen

- Alle har fått nye vedtak som er godkjent av fylkesmannen.

- *Dere blander beboere med ulikt funksjonsnivå, alder og ulike funksjonsnedsettelse i samme bofellesskap/omsorgsboliger. Kommentar?*

- Vi tildeler boliger etter ønske fra søkerne om å komme dit. Når det er noe ledig, får søkere plass. Folk ønsker seg et sted å bo. Vi gjør alt vi kan for å få det til – og tilbakemeldingene vi får, tyder på at bofellesskapene og omsorgsboligene våre fungerer bra. Problemstillingen du reiser er imidlertid uakseptabel. Mennesker med funksjonsnedsettelse er like forskjellige som folk flest – og folk flest bor som kjent under samme tak med andre som er forskjellige fra dem, presiserer rådmann Just Ingebrigtsen.

- *Kristin Øster, som har sin datter på Grunden, har forgjeves kjempet for å få vedtak etter § 4A når hun overspiser i dårlige perioder. Dette er også noe habiliteringstjenesten, fylkesmannen og hennes lege har anbefalt "bør fattes" både for å ivareta hennes og personalets rettsikkerhet i slike vanskelige situasjoner. Hvorfor går kommunen imot et slikt vedtak?*

- Det er på et generelt grunnlag viktig

Rådmann Just Ingebrigtsen

å presisere at kommunen tilstreber at alle typer utfordrende atferd skal søkes løst uten bruk av makt eller tvang hjemlet i § 4a i lov om sosiale tjenester. I forhold til såkalte "sovevedtak" om bruk av makt og tvang har kommunen i veiledningsmøter med fylkesmannen fått klar tilbakemelding om at denne type vedtak ikke aksepteres.

- *Kommunen har i flere år signalisert at en stilling ved Grunden skal gjøres om til vernepleier – uten at det er blitt fulgt opp. Mener dere at sykepleiefaglige kompetanse er tilstrekkelig for å ivareta behovene til personer med utviklingshemning – som ikke er syke?*

- Personalsammensetningen ved Grunden omsorgsboliger har jeg ikke forutsetninger for å uttale meg om. For øvrig er enhetsleder med ansvar for Grunden vernepleier og koordinatoren er også vernepleier, svarer Pål Jacobsen.

- *I hvilken grad mener dere at brukermedvirkning blir ivaretatt av Kristiansund kommune?*

- Vi ivaretar brukermedvirkning ved at brukernes pårørende og hjelpeverger er med i ansvarsgruppene. I forbindelse med de nye vedtakene har ansvarsgruppene utarbeidet den enkeltes dags/ukeplaner. Brukernes representanter har dermed fått være med å påvirke innholdet i den enkeltes hverdag.

- *Hva synes dere om at pårørende og hjelpeverger til leietakere på Grunden nå vil ta initiativ til starte en egen forening?*

- Det er veldig bra.

Enhetsleder for tildeling og koordinering, Pål Jacobsen

Reisebrev

Empo TVs Åsmund Brøvig og Steinar Wangen har på en reise i Polen og Moldova laget reportasjer om Special Olympics i Warsawa og en om musikkfestivalen for personer med utviklingshemning i Moldova.

Innslag fra de to arrangementene er lagt ut på www.naku.no

Barnehager

Utvalget som har sett på det pedagogiske tilbudet til barn i førskolealder, leverte nylig sin innstilling til kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

- Utredningen inneholder mange spennende innspill. Det blir ikke minst lagt vekt på at kvaliteten og kompetansen i barnehagene må økes. Dette er i tråd med mine egne prioriteringer, sier Kristin Halvorsen ifølge en pressemelding som er lagt ut på Kunnskapsdepartementets side på www.regjeringen.no

Utredningen skal nå sendes ut til offentlig høring i løpet av høsten. I etterkant av høringen vil det bli besluttet hvordan forslagene til tiltak skal følges opp.

Lese- og språkstimulering

I siste utgave av tidsskriftet Spesialpedagogikk (nr. 7-2010) har psykologspesialist Terje Bjelland ved Sørlandet kompetansesenter skrevet artikkelen "Lese- og språkstimulering hos mennesker med Downs syndrom ved hjelp av Sue Buckleys ordbildemetode". Det er ikke lenge siden leseopplæringen for denne elevgruppen ikke var noen selvfølge. - Med gode metoder kan imidlertid flere få del i denne magien som åpner en helt ny verden og muligheter for oss alle, skriver Terje Bjelland.

Les mer på www.spesialpedagogikk.no

Ung og voksen med utviklingshemning

NYHET

Caroline Tidemand Andersen har i ti år hatt regelmessig samvær med en gruppe unge med Downs syndrom. Det har blitt til en unik bok om deres ressurser og behov å forstå. Boka er en uvurderlig hjelp til alle som omgås unge, voksne med utviklingshemning.

Å uttrykke seg gir barn håp og innsikt

NYHET

Hva betyr det for et lite barn å være annerledes? Hva tenker barnet? Psykoterapeut Christina Renlund har viet sitt yrkesliv til barna med sykdom og funksjonsnedsettelse og familiene deres. Hun viser oss hvordan vi kan hjelpe barn til å sette ord på det de ikke forstår.

Å være søsken til barn med funksjonsnedsettelse

NYHET

Boka *Små søsken* (Christina Renlund) inneholder fortellingene til mange søsken. Den ønsker å inspirere til samtale – for det er når barn får uttrykke seg og ha dialog at vi kan styrke deres identitet og selvfølelse, sier forfatteren.

Ny medisinsk kunnskap

To bøker om Downs syndrom og helse. Inneholder stoff om vanlige helseplager, psykisk helse, råd om kosthold og viktige medisinske sjekkliste:

Vellykket skolestart, inkludering og læring

To bøker om utviklingshemning og skole. Den ene gir konkret hjelp til en vellykket skolestart. Den andre har mange praktiske råd om videre skolegang.

Rørende, trist og hyldende morsom

Synnøve M Sydnæs sin bok fikk strålende kritikker da den kom ut. Nå i nytt opplag!

Learning English with Teddy!

Med en koffert full av spill, musikk og spennende temahefter blir det gøy, også for barn med langsom progresjon, å lære språk. Forfatter: Julie Monsen.

**SKAUGE
FORLAG**

Mer informasjon på: www.skaugeforlag.no
post@skaugeforlag.no • 55 33 21 52

Personer med utviklingshemning samles på gamle trakter:

Getto – eller ingenting

Utenfor Bergen har det vokst opp en landsby av rusavhengige, psykisk syke, personer med utviklingshemning og soningsfanger på den gamle Vestlandsheimen. Anne Hellem og Dag Helge Lavik tror knapt det de ser.

TEKST OG FOTO: EIRIK DAHL VIGGEN / FONTENE / EDV@LOMEDIA.NO

Hun har en datter, han en sønn og en datter med psykisk utviklingshemning. De stirrer vantro på de hvitmalt murbygningene rundt seg. De kan ikke tro at barna deres skal plasseres her på den gamle Vestlandsheimen.

De to foreldrene er invitert på befaring sammen med Komité for helse og sosial i Bergen kommune. Idet gruppen av rundt 20 politikere og pårørende nærmer seg bygget der kommunen har bestemt at ungene deres skal på avlastning, ser Dag Helge flyktige tenåringsansikter bevege seg i vinduene i første etasje. Der inne har kommunen plassert avlastningen for ungdom med psykiske lidelser. Nå skal personer med utviklingshemning inn i andre etasje.

Oppsamling

Bergen kommune bygger opp det mange kaller en omsorgsgetto en halvtimes kjøring nordover langs E39.

Innenfor en radius på noen hundre meter samles personer med utviklingshemning av ulik grad, tungt rusavhengige samt voksne og barn med psykiske lidelser. Bak et to meter høyt gjerde 50 meter unna bor volds-, narko- og seksualforbrytere på åpen soning. Her kommer også et ungdomsfengsel.

Tiltakene ligger på området til en gammel sentralinstitusjon. «Vestlandsheimen for åndsveike» ble åpnet i 1964 og huset på det meste 400 personer med utviklingshemning. Institusjonen ble stengt i tråd med ansvarsreformen midt på 1990-tallet. Nå fylles de kaserne-lignende bygningene på ny.

Utrygt

Dag Helge blir invitert inn på gratis bespisning med politikerne inne i den gamle administrasjonsbygningen. Han vil ikke ha.

VANTRO: Anne Hellem og Dag Helge Lavik nekter å sende barna sine på institusjon.

Til nå har datteren vært på avlastning i Sandviken i Bergen sentrum. Hvis tilbudet flyttes hit, slik kommunen snart fatter endelig vedtak om, får hun lang reisevei. For å ta bussen tilbake til byen, må hun passere boliger for psykisk syke, et bofellesskap for personer med sterk utviklingshemning og et småhusprosjekt for tungt rusavhengige uten fast bolig, før hun kommer til holdeplassen. Deretter sitte en halvtime alene på bussen. Uaktuelt, ifølge Dag Helge.

- Min datter på 19 er ikke i stand til å si nei hvis en mann henvender seg til henne langs veien her. Dette er ikke trygt.

Veien brukes også av innsatte på vei til og fra permisjon, som neppe utgjør en

fare, ifølge presentasjonen som mannen fra Bjørgvin fengsel holder inne i administrasjonsbygget.

Blir bare Nintendo

Dag Helge er kjempefornøyd med

måneden. Hvis ungene hans plasseres her i den hvite bygningen, kommer de til å sitte inne og spille Nintendo. Ikke mye integrering i samfunnet, akkurat. Barna hans vil miste kontakten med støttekontakten inne i byen. De er

ikke mine barn, fnyser Dag Helge.

Han og andre pårørende har kontaktet Barneombudet i saken, men ombudet svarer i et brev at de ikke har mulighet til å gripe inn. Norsk Forbund for

Jeg oppfatter ikke at dette er å ta reformen tilbake. Mange er samlet her, ikke bare utviklingshemmede. Her er studenter, rus, psykiatri i tillegg til de utviklingshemmede.

Byråd for helse og inkludering i Bergen, Christine Meyer (H)

avlastningstilbudet inne i sentrum. Hvorfor må de legge det ned? På avlastningen i byen drar datteren og sønnen på kino, tar Fløybanen og er på danseklubben Club Darling en gang i

ikke klar for en slik drastisk endring av rutiner, mener pappa.

- Det er et ufyselig sted. De måtte spise på blikktallerkener her inne. Hit skal

Utviklingshemmede er på saken.

- Du kan ikke plassere folk lag på lag på denne måten, kommenterer leder Tom Skauge i Bergen NFU under omvisningen.

Roper varsku: Oddny Miljeteig, tidligere fylkessekretær i FO Hordaland og SVs gruppeleder, er redd kommunen holder på å lage en omsorgsgetto.

Støtter samlokaliseringen: Byråd for helse og inkludering i Bergen, Christine Meyer (H) tror brukerne vil trives på gamle Vestlandsheimen.

Gamle trakter: Fortid eller framtid for helse- og sosialt arbeid i Bergen?

Dette eller ingenting

Byråd for helse og inkludering i Bergen, Christine Meyer (H), holder seg litt i bakgrunnen under befaringen. Hun velger likevel å kommentere samlokaliseringen for Fontenes medarbeider under spaserturen mellom psykiatri, rus og autisme.

- Jeg skjønner at det er mange følelser knyttet til det som var her før. Men dette er ikke Vestlandsheimen lenger. Jeg synes det er et nydelig område. Vi

må bare ta med oss de innvendingene foreldrene kommer med, sier Meyer.

- Mange mener dere reverserer ansvarsreformen?

- Jeg oppfatter ikke at dette er å ta reformen tilbake. Mange er samlet her, ikke bare utviklingshemmede. Her er studenter, rus, psykiatri i tillegg til de utviklingshemmede.

- Men blir ikke dette en utskilling av grupper fra resten av samfunnet?

- Det er jeg helt uenig i. Dette er mulighetenes kunst. Behovet for boliger er stort i Bergen.

dagens tilbud i Bergen sentrum, men derimot bygningene på Vestlandsheimen.

Skulle vært ødelagt

- Vestlandsheimen skulle blitt jevnet med jorden da den ble nedlagt. Det er en ulykksalighet at bygningene finnes ennå, sier Oddny Miljeteig.

Den tidligere fylkessekretæren i FO Hordaland er SVs gruppeleder i bystyret og har bestilt denne befaringen som en øyeåpner for politikerkollegene. Nå er det opp til dem å avgjøre om dette er en getto og om det er dette den kommunale omsorgen skal tuftes på.

Samlet på gamle Vestlandsheimen

- Myrsæter bo- og rehabiliteringssenter (rusavhengige)
- Åsane avlastning (personer med utviklingshemning)
- Olav Bjordalsvei bofellesskap (personer med utviklingshemning)
- Granhaugen bofellesskap (psykisk syke)
- Teodorhaugen bofellesskap (psykisk syke)
- Furuhaugen bo- og avlastningssenter
- Småhusprosjekt for bostedsløse
- Bergen fengsel (høysikkerhet)
- Bjørgvin fengsel (lavsikkerhet)

Vestlandsheimen skulle blitt jevnet med jorden da den ble nedlagt. Det er en ulykksalighet at de finnes ennå. Oddny Miljeteig, eks. fylkessekretær i FO Hordaland er SVs gruppeleder i Bergen bystyre

- Er det dette eller ingenting?

- Mange ganger er det dette eller ingenting. Vi må bruke de lokalene som er ledige og egnet.

Byråden vektlegger at avlastningsboligene må være tilrettelagt for multifunksjonshemmede barn. Det er ikke

Avviklingen av sentralinstitusjonene var resultat av en langvarig omveltning av helse- og sosialfeltet i hele den vestlige verden. Bergens opphoping av brukergrupper risikerer å bryte både reform, stortingsvedtak og menneskerettigheter.

Frykter dårligere barnehagetilbud

NFU frykter dårligere barnehagetilbud til barn med nedsatt funksjonsevne i kjølvannet av Regjeringens forslag til nytt statsbudsjett. Årsak: Styrkingstilskuddet kan forsvinne.

Regjeringen foreslår å kutte styrkingstilskudd til barnehager der det går barn med nedsatt funksjonsevne. Dette tilskuddet skal i stedet innlemmes i det ordinære rammetilskuddet til kommunene.

I så fall blir det opp til den enkelte kommune å gi økt tilskudd til generell tilrettelegging i barnehagene. NFU frykter at dette vil svekke både den generelle bemanningen, og den fysiske tilretteleggingen i barnehagene. Dette vil kunne gi barn med nedsatt funksjonsevne et dårligere tilbud.

Ikke helt svart

Alt er likevel ikke helt svart på Kunnskapsdepartementets budsjett. Utdanningsdirektoratet har fått beskjed om å bedre forståelsen av retten til voksenopplæring. Det er foreslått en styrking av satsingen på lærekandidater og læringer med særskilte behov på 10 millioner kroner.

Regjeringen går imidlertid inn for å regionalisere Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) slik Midtlyng-

utvalget har foreslått. Hvordan dette skal skje rent konkret, vil gå fram av en stortingsmelding som er ventet i løpet av 2011.

Flere kommentarer

NFU har lagt ut flere kommentarer til forslaget til statsbudsjett på www.nfunorge.org

NY NFU-BOK

Arbeidet med NFUs siste bok med 12 eksempler på overgang mellom ulike skoleslag, er i skrivende stund i innspurtfasen. Boka skal lanseres på møtet i Utdanningsdirektoratets Brukerforum for likeverdig opplæring 9. november.

Interesserte kan deretter kjøpe eksempelsamlingen via NFUs sekretariat.

Illustrasjonsfoto: Istockphoto.com

Forgjeveres kamp mot

I en reportasje i forrige utgave av SFA skrev vi om Østre Toten kommunes planlagte bygging av 16 leiligheter for personer med funksjonsnedsettelser under samme tak i Lena sentrum.

Foreldreforeningen for funksjonshemmede i Østre Toten, Fylkesrådet for likestilling av funksjonshemmede i Oppland, NHF Innlandet og NFU Toten lokallag har kjempet en innbitt

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

- Foreldreforeningen beklager på det sterkeste at vi ikke ser noen mulighet for å fortsette som sam-arbeidspartner i omsorgsboligprosjektet i Meierikvartalet. Vi er grunnleggende uenig med kommunen i størrelsen på et boligkompleks som på alle måter kan

kamp mot prosjektet.

Kommunen vender likevel det døde øret til argumentene om at det institusjonsliknende leilighetsbygget er i strid med ansvarsreformens intensjoner. Når dette leses, kan gravemaskinene allerede være på plass i Meierikvartalet. Foreldreforeningen har nå trukket seg fra det videre arbeidet i byggekomiteen.

karakteriseres som en institusjon.

Det skriver Foreldreforeningen for funksjonshemmede i Østre Toten i et brev til Østre Toten kommune. Foreningens boikott betyr at representantene derfra ikke lenger vil medvirke i den

Oppgitte brukerrepresentanter. Fra venstre Lise Gunn Lystad, leder av NFU Toten lokallag og Bjug Ringstad fra N

videre utformingen av leilighetene.

I en samtale med SFA minner lederen av Foreldreforeningen, Lise Gunn Lystad, om at hvis kommunen får godkjent prosjektet i Husbanken, gjenstår også planleggingen av tjenestene som skal gis der. -Vi kan ikke stå inne for å bidra til at det skal gis omsorgstilbud i noe som etter vår mening er et institusjonsliknende tiltak der fokus utvilsomt vil bli rettet mot beboerne som gruppe og ikke som enkeltindivider.

Brukermedvirkning

I brevet til kommunen kommer Foreldreforeningen også inn på et

6

Østre Toten

Kamp mot gettobygg i Østre Toten

AV BITTEN MUNTHE-KAAS

-Vi gikk i fjor til nød med på at det skulle bygges omsorgsboliger for åtte personer med utviklingshemming under samme tak i Lena sentrum. Etter at kommunestyret på kort varsel økte antallet leiligheter til det dobbelte - altså 16 boliger i samme bygg, har vi valgt å kjempe mot - i samarbeid med Foreldreforeningen for funksjonshemmede i Østre Toten. Målet er å få stoppet prosjektet og få andre alternativer på bordet slik at byggeprosjektet blir i tråd med nasjonale føringer.

Lederen av NFU Toten lokallag, Inger Christine Åstad, ønsker innledningsvis å presisere at det ikke er plasseringen av de planlagte boligene som er problemet. - De skal etter planen ligge på en av de mest sentrale og attraktive tommene i Lena der det også skal bygges andre boliger, foreninger og kommuner.

- Plasseringen har ikke lagt tilslutt på at foreldrene om å dele ansvar for oppfølgingen ut av beboerne for å spare penger som ut i de i utvalgte personene fra

av utviklingshemmet når det gjelder helse, utdanning, arbeid og fritidsaktiviteter. Vi mener NFU Toten eller Foreldreforeningen har støttet samfunnsoppdraget av 16 boliger.

Kommunen har siden valgt å overne de mange personene og følge innspill som er kommet fra flere hold mot prosjektet. Her har man trent i mot valg å la prosessen gå videre både i administrasjonen og det politiske systemet. Dette vil som for så og si også ha påvirket en rekke andre saker ved sakshandling som spørsmål kommer i mangfold

Utsatt til frøde med nord på de planlagte omsorgsboligene i Lena sentrum. Kommunestyret har allerede påpekt at det må gis "et mindre utvalgssvalg" (Fylkesrådet er berørt fra "Østre Toten kommunen planarbeid for reguleringsplan for Meierikvartalet og Næringskvarteret").

med og uten utviklingshemming som i årets bud i og etter i egne tilpasning hjem som er klar kommunen av kommunen med tanke på overføring til dette nye institusjonsbygget

Brukermedvirkning?

Inger Christine Åstad minner samtid om at denne overstyrt også går ut i strid med det kommunestyret selv har presentert som samme sak om at "det er sær viktig at videre planlegging og prosjektering også i et samarbeid med brukermedvirkning (beboere og pårørende) og tjenesteyting for bruk og vedt innflytelse på utformingen av boligprosjektet".

Det er med andre ord tydelig at politikerne bruker oss

Østre Toten

7

FRAMskolen på Vållersund Gard

Et naturlig lærested for unge voksne utviklingshemmede med store utvalgte skole og et aktivt utvalgt FRAMskolen setter seg som mål, gjennom to år, å kunne gi alle elevene og elevene til den kommunale utdanningen, som i tillegg muligheter den enkelte elev har i forhold til formidling, helse, utdanning og utvalg.

Formidlingen tre grupper:

- FORFATTEREN (interaktiv)**
 - Utvalg av verker, samtid og interaktivt
 - Utvalg av utvalg
 - Forfatter og skole
 - Utvalg av utvalg, utvalg og utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
- LIVET I VERDEN (interaktiv)**
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
- BRUKEREN (interaktiv)**
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg
 - Utvalg av utvalg

For nærmere informasjon (inkludert utvalg 12.00 og 14.30):
Inger Christine Åstad, leder av FRAMskolen
Telefon 72 52 50 80/99 46 80 10
Du kan også skrive til framskolen@fram.no eller FRAMskolen på Vållersund Gard, 7167 Vållersund

Oppslag fra SFA nr. 3 om byggesaken i Østre Toten kommune.

t gettobygg

n Lystad og Jan Pedersen fra Foreldreforeningen. Til høyre Inger Christine Årstad, IHF Innlandet.

ningen gjenopptar dette arbeidet, må kommunen komme med innrømmelser som også kan tilgodese våre interesser. Vi er rede til å samarbeide med kommunen i alle aktuelle saker. I så fall må det legges til rette for reell brukermedvirkning, heter det i Foreldreforeningens brev til Østre Toten kommune.

Husbanken

- Dere har klaget inn dette prosjektet både til Fylkesmannen og Husbanken – uten å få medhold. Hvordan opplever du tilbakemeldingen fra Husbanken som ikke vil ta hensyn til foreningens argumenter mot byggingen av de 16 leilighetene, men i stedet viser til at Foreldreforeningen "i sin helhet" må forholde seg til kommunen?

- Hvis det er vanlig at Husbanken bare legger kommunenes interesser til grunn i behandling av søknader, er dette urovekkende. I så fall, bryter de Plan- og bygningslovens paragraf 5-1 om retten til medvirkning. I denne paragrafen heter det blant annet at "... enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging".

Når Husbanken får signaler som tyder på betydelig uenighet, bør de etter vårt skjønn følge dette. Det er tjenestemottakerens interesser, behov og rettigheter som bør være i fokus. Det er deres liv det hele handler om. Det er uforståelig at Husbanken kan si at vi som brukerrepresentanter ikke er part i saksbehandlingen. Fylkesmannen har vi ikke fått noe svar fra ennå, så det gjenstår å se hva denne instansen mener om saken.

”

Det er ikke slik at man skal kunne omgå regelverket for å komme tilbake til der vi engang var, da det var store institusjoner for utviklingshemmede.

Helse- og omsorgsminister Anne Grete Strøm-Erichsen

kommunestyrevedtak der rådmann og formannskap skulle følge opp denne saken og sørge for reell brukermedvirkning. - Dette er så langt ikke blitt fulgt opp. Med den erfaring vi har hatt med brukermedvirkning fra kommunens side så langt, har vi liten tro på at dette

vil endre seg. Det er naivt å tro at vi lar oss berolige av at uenighetene mellom oss og kommunen kan drøftes parallelt med oss i særskilte møter, mens byggeprosessen går sin gang. En slik tilnærming er uaktuell for oss.

Hvis det er ønskelig at Foreldrefore-

Stikk i strid med stortingsvedtak

Gamle argumenter for samlokalisering blir funnet fram fra skuffer i kommoder som de fleste av oss trodde var kastet på historiens søppelfylling for lengst.

Det skrev Bjug Ringstad i et leserinnlegg i Oppland Arbeiderblad nylig. Han er tidligere tillitsvalgt i NFU og nåværende regionkontorleder i Hedmark og Oppland for Norges Handikapforbund. Ringstad har engasjert seg sterkt mot Østre Toten kommunes planlagte gettobygg for 16 personer med funksjonsnedsettelse i Lena sentrum.

I sitt innlegg minner Ringstad om at den lokale foreldreforeningen, NFU, Fylkesrådet for likestilling av funksjonshemmede og NHF Innlandet protesterer mot det planlagte leilighetskomplekset. - Likevel står kommunen på sitt. Denne utbyggingen er stikk i strid med enstemmige stortingsvedtak. Regjeringen har gjentatte ganger presisert at føringene fra reformen fortsatt gjelder. Likevel er det ingen som griper inn. Husbanken vil trolig bidra med vesentlige deler av finansieringen. Det er skuffende at statlige føringer er uten betydning og oppsiktsvekkende at staten gir Husbanken lov til å finansiere den kommunale ulydigheten, skriver Bjug Ringstad.

Innlegget hans er lagt ut i sin helhet på www.nfunorge.org

Dette er ikke et i

- Vi ønsker å tilby ulike boformer for personer med utviklingshemning i Østre Toten. Utgangspunktet for det urbane tilbudet vi skal bygge i Meierikvartalet er helt klart: De som bor der, skal ha hver sin fullverdige og romslige leilighet med det fremste som finnes på markedet av high tec. Dette er ikke et institusjons-tilbud! Her kan den enkelte selv velge i hvilken grad de ønsker fellesskap med de andre som bor der.

Både ordfører Hans Seierstad og kommunalsjef Arne Julsrud Berg gir uttrykk for at de både er skuffet og lei seg over at et boligprosjekt som de regnet med ville bli mottatt som en "gladsak", er blitt møtt med massiv kritikk av brukerorganisasjonene.

De konstaterer samtidig at det er et enstemmig kommunestyre som har vedtatt at det skal bygges 16 i stedet for opprinnelig åtte leiligheter for personer med funksjonsnedsettelse under samme tak. - Vi i administrasjonen forholder oss dermed til det, sier kommunalsjefen.

Begge forsikrer samtidig at det ikke

kommer på tale å tvinge noen til å flytte til Meierikvartalet. - Forutsetningen for å kunne bo i disse leilighetene er at den enkelte trenger heldøgns pleie. Vi legger nå til rette for at brukere med store bistandsbehov kan bli en del av det urbane miljøet i Lena. Flere unge voksne som skal flytte hjemmefra for første gang, har meldt sin interesse. Vi har i tillegg noen kommunale utleiebøliger som ikke er funksjonelle lenger. Noen av beboerne der er i ferd med å bli eldre og vil trenge fasiliteter som det ikke er lagt til rette for der de bor nå, påpeker Hans Seierstad.

- Dere gir i søknaden om finansiering til Husbanken inntrykk av at den aktuelle størrelsen på prosjektet er kommet i stand på initiativ fra foreldre med familiemedlemmer som skal flytte i egen bolig. Ifølge brukerorganisasjonene er dette ikke riktig?

- Vi har aldri sagt at foreldrene har ønsket 16 leiligheter. Uenigheten oppstod da vi i kommunens boligsosiale handlingsplan plusset på åtte leiligheter i tillegg til de åtte som var planlagt. Vi valgte med andre ord å satse på en byggeperiode i stedet for opprinnelig to. Uenigheten i denne saken går altså på antallet leiligheter som skal bygges innen et bestemt geografisk område. Ut over det har det vært enighet om at

Foreldreforeningen for funksjonshemmede i Østre Toten har fått svar på sin henvendelse til Husbanken som innledningsvis konstaterer at det er uenighet mellom de to partene om hva som skal bygges. I brevet går det fram at Husbanken vil behandle søknaden om investeringstilskudd etter gjeldende

forskrifter og retningslinjer, og at all saksbehandling skjer i forhold til kommunen som søker.

- Foreldreforeningen er således ikke part i saksbehandlingen i Husbanken og må i sin helhet forholde seg til kommunen, heter det i brevet fra Husbanken til Foreldreforeningen.

institusjonstilbud!

Ordfører Hans Seierstad

dette blir attraktive leiligheter på en av de fineste tomtene i Lena sentrum.

Seierstad og Julsrud Berg benekter også påstandene om at beslutningen om å bygge 16 leiligheter i stedet for åtte er i strid med Husbankens føringer og dermed er et ulovlig vedtak. - Antallet enheter innen et bestemt geografisk område ble ikke nedfelt i noe lovverk i kjølvannet av ansvarsreformen. Det bygges nå større enheter for mennesker med ulike behov for tjenester mange steder. Vi har brukt vårt administrative og politiske skjønn, og tror at dette blir et bra tilbud for de som flytter inn.

- Brukerrepresentantene mener at de kun er blitt hørt i forhold til leilighetenes størrelse og utforming og karakteriserer brukermedvirkningen mer som en slags "gisseltaking" enn reell medvirkning?

- Representanter for brukerne har vært med i planleggingen av dette prosjektet fra dag en for tre år siden da arbeidet med kommunens sosiale handlingsplan startet. Det har hele tiden vært enighet om at det skulle bygges leiligheter i Meierikvartalet både for personer med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse. Uenigheten oppstod den dagen antallet leiligheter økte fra åtte til seksten. Ut over dette mener vi å ha ivare tatt brukermedvirkningen godt nok.

- Hvilken kommentar har dere til at flere av de som har meldt sin interesse for leiligheter i Meierikvartalet, nå vil vurdere å trekke søknadene sine?

- Det foreligger ingen bindende avtale for noen av partene før

Kommunalsjef Arne Julsrud Berg

det er skrevet husleiekontrakt – noe ingen har gjort foreløpig. Vi fortsetter vårt arbeid med å tildele leiligheter til det antallet som er tenkt i søknaden som er sendt til Husbanken.

Hvorvidt noen vil trekke søknadene sine, gjenstår å se.

- Ser dere ingen fare for at fokus flyttes fra individuelle behov til gruppe når det skal bo så mange med behov for heldøgns pleie under samme tak?

- Vi har hele tiden vært klare på at tilbudet til den enkelte skal være basert på den enkeltes behov. Både Østre Toten og andre kommuner står overfor en situasjon der det vil bli stor mangel på kvalifisert personell innen helse- og omsorgssektoren. Det er derfor viktig at vi allerede nå er bevisste på hvordan vi best kan bygge opp gode fagmiljøer. Vår erfaring er at en-til-en-jobbing er lite attraktivt for å rekruttere kompetente fagfolk.

- Hvilken kommentar har dere til at brukerrepresentantene både har trukket seg i protest fra byggekomiteen og i utformingen av tjenestene til de som skal bo der?

- Vi synes det er leit at de trekker seg fra videre brukermedvirkning på systemnivå. Vi vil nå ha en tett dialog med de enkelte som ønsker å flytte inn og deres pårørende.

- Når skjer byggestart?

- Vi er opptatt av å komme i gang så fort som mulig – før kulda kommer. Husbanken har gitt forhåndstilsagn om finansiering. Det er for sent å stoppe dette prosjektet nå, mener Hans Seierstad og Arne Julsrud Berg.

Uriktig av Husbanken

- Den nye Husbankloven som trådte i kraft i januar i år, fastslår at Husbanken et forvaltningsorgan og dermed skal forholde seg til Forvaltningsloven i sin saksbehandling. Dette vil igjen si at det er en rekke saksbehandlingsregler som Husbanken må handle i tråd med.

Hedvig Ekberg.

I en kommentar til Husbankens negative tilbakemelding til Østre Toten foreldreforening for funksjonshemmede, minner juridisk rådgiver i NFU, Hedvig Ekberg, om Forvaltningslovens paragraf 17. - Den handler om forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt. Her står det at organet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig – før det fattes vedtak. Etter NFUs oppfatning bør Husbanken derfor vurdere hvorvidt brukerorganisasjonene

kan ha relevant informasjon å bidra med. Erfaring tilsier at de ofte sitter med kunnskap som forvaltningsorganene kan ha behov for.

Ekberg fortsetter: - Husbanken påpeker i sitt svar at Foreldreforeningen ikke er part i saken. Dette er i utgangspunktet riktig. Ifølge forvaltningsloven § 28 kan et vedtak imidlertid påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse. Vi mener at det bør vurderes om ikke Foreldreforeningen kan ha rettslig klageinteresse ettersom denne saken dreier seg om et område som organisasjonen arbeider for. Hvorvidt en organisasjon har rettslig klageinteresse – må imidlertid fastslås ut fra en helhetsvurdering.

Ekberg mener at det i denne saken er ulike momenter som gjør seg gjeldene. - Et av de viktigste er hvorvidt den berører foreningens formålsinteresser. NFU mener at dette kriteriet er oppfylt i denne saken. En organisasjons representativitet, aktivitetsnivå og hvor vel etablert den er, har også betydning. Dette er momenter det burde vært tatt stilling til før Husbanken avviste Foreldreforeningen for funksjonshemmede i Østre Toten, påpeker Hedvig Ekberg.

empo tv

Ledige jobber i tv!

Vi har ledige tv-jobber i Empo i Ski i Akershus.

Empo tv er Norges eneste tv-kanal for- og med mennesker med utviklingshemming. Du må derfor ha en utviklingshemming for å kunne søke.

Vi gir opplæring i journalistikk, tv-foto, lyd og enkel redigering.

PS! Du behøver ikke bo i Ski for å jobbe hos oss. Mange pendler fra andre kommuner.

For mer informasjon og søknadsskjema:
Ring 64 87 74 76 eller gå inn på

www.empotv.no

Får gode råd i "Kristins time"

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen jobber for tiden med en stortingsmelding om ungdomsskolen. Med jevne mellomrom inviterer hun ungdomsskoleelever fra hele landet til "Kristins time". Her forteller de om sine erfaringer og kommer med innspill om hvordan ungdomsskolen kan bli bedre.

Elleve ungdomsskoleelever med ulike former for funksjonsnedsettelse møtte statsråden nylig. Magnus T. Øygard fra Stavanger avsluttet sine tre år på ungdomsskolen i vår. Sammen med sin far, Kjell, deltok han som representant fra NFU.

Elevene tok blant annet opp problemet med manglende tilgjengelighet på skolene. Noen hadde erfart at overgangene mellom skoleslagene ble vanskelige, fordi skolene ikke visste nok om tilrettelegging. De understreket for eksempel at hjelpemidler må være på plass i starten av skoleåret. De sa også at det er viktig med rask kartlegging og hjelp når noen har spesielle behov som de trenger hjelp til og at tiltakene må følges opp.

Mens Magnus og de andre ungdommene var i møte med ministeren, var Kjell på "foreldremøte" med Kunnskapsdepartementet. Her ble søkelyset rettet mot hva som skal til for å skape trivsel, for å motivere den enkelte til å lære og til å fortsette med videre skolegang. Kjell påpekte at god kompetanse, til-

strekkelige ressurser og at skolen er tilgjengelig for alle, er grunnleggende forutsetninger, og at det ikke kan understrekes sterkt nok.

Han la i sitt innlegg dessuten vekt på at den enkelte må få oppfylt sin rett til å gå på nærskolen. - På dette området er det langt mellom nasjonale føringer og praksis mange steder. Både ungdomsskolen og PPT står overfor store utfordringer i denne sammenheng. Det virker flere steder som om det verken er ønske eller vilje til å lage gode ordninger, mente Kjell. Han avsluttet med å stille følgende spørsmål: - Hvordan skal vi skape et inkluderende samfunn når noen elever tas ut og ikke får gå sammen med jevnaldrende?

Midtlyng-utvalget

I tillegg til stortingsmeldingen om ungdomsskolen jobber departementet med meldingen som skal etterfølge Midtlyng-utvalgets utredning "Rett til læring", der målet er å bidra til bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov. Både Magnus' og Kjells innspill var viktige bidrag – til begge stortingsmeldingene.

Innlegget til Magnus i "Kristins time" er lagt ut i sin helhet på side 28.

MARIT RØYNEBERG
KST. DAGLIG LEDER I SAFO

Magnus' bidrag i Kristins time

Magnus har nettopp deltatt på Kristins time.

Der snakker kunnskapsminister Kristin Halvorsen med elever på ungdomstrinnet.

Denne gangen var det 11 elever med forskjellige funksjonsnedsettelse som møtte henne.

Magnus fortalte kunnskapsministeren om skolegangen sin.

Han lurte på hvorfor han ikke fikk gå på den samme ungdomsskolen som de gamle vennene sine.

Fra 1. til 7. klasse gikk han på nærskolen. Han var sammen med klassen i nesten alle timene.

På Kristianlyst ungdomsskole fikk han ikke være

sammen med de andre elevene.

Han måtte sitte i et eget rom sammen med en assistent.

Det var ingen andre elever med utviklingshemning på skolen.

Magnus begynte i stedet på Gosen ungdomsskole.

Der var det en egen avdeling for elever med utviklingshemning.

De var ikke sammen med de andre elevene.

Magnus fikk jobbe i kantinen av og til. Han ønsket seg enda flere praktiske fag og jobber enn det de fikk tilbud om.

Magnus T. Øygard fra ble ferdig på Gosen ungdomsskole i vår, og går i dag i første klasse på videregående. Han hadde laget en uttalelse til "Kristins time" som han fikk statsråden til å lese høyt.

Etter en innledende presentasjon om seg selv, lød den slik:

"Jeg var ferdig med ungdomsskolen i vår. Fra 1. – 7. klasse gikk jeg på nærskolen, Kvaleberg skole. Der hadde jeg egen assistent, var sammen med klassen i nesten alle timer og fikk mange gode venner.

Da vi skulle begynne på Kristianlyst ungdomsskole i nærheten av der jeg

bor, ville de ikke at jeg skulle være sammen med de andre elevene lenger. I stedet skulle jeg sitte i et eget grupperom sammen med en assistent. Det var heller ingen andre utviklingshemmede på denne skolen med 6–7 klasser på hvert årstrinn.

Dette var et opplegg verken jeg eller mine foreldre kunne akseptere.

Jeg startet i stedet på Gosen ungdomsskole der det er en egen avdeling for utviklingshemmede. Vi var ikke sammen med de andre elevene. I stedet for å gå til skolen, som jeg hadde gjort på barneskolen, ble jeg hentet kl 0730 og kjørt hjem kl 1630. En av de jeg gikk sammen med der, gikk jeg også sammen med på barneskolen. Han fikk dårligere språk mens han gikk på Gosen. Han var ikke lenger så opptatt av å

gjøre seg forstått – slik han var nødt til når han skulle snakke med klassekameratene på Kvaleberg.

Etter hvert fikk jeg nye venner på ungdomsskolen som jeg ble glad i. Jeg fikk jobbe i kantina av og til. Det likte jeg veldig godt. Jeg ønsket meg enda flere praktiske jobber/fag enn det vi fikk tilbud om.

Hvorfor

Jeg forstod aldri hvorfor jeg ikke kunne gå på samme ungdomsskole som de gamle vennene mine, skrev Magnus Øygard avslutningsvis i sitt innlegg til møtet med statsråden.

*Magnus Øygard forevige med statsråden
(Foto: Kunnskapsdepartementet)*

KRISTINS TIME

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen har med jevne mellomrom det hun kaller "Kristins time" der hun møter elever til dialog om ungdomstrinnet.

Ungdomselever fra alle landets fylker deltar på møtene hvor de kan komme med råd til statsråden.

Årets gaveidé? empo tv på dvd

I programmene møter du andre mennesker med utviklingshemming. Våre journalister, programledere og fotografer har selv utviklingshemming. Vi ønsker å vise at utviklingshemming ikke hindrer et godt og meningsfullt liv.

Vi vil engasjere deg, underholde deg, gi deg gode forbilder og ny kunnskap.

Nå tilbyr vi svært rimelige abonnement på Empo tvs programmer på DVD. For kr. 1950,- pr. år* får du en halvtimes DVD i posten ca. hver 14. dag.

For å bestille, ring 64 87 74 76 eller gå inn på: www.empotv.no

*) Tilbudet er inkludert porto og gjelder privatpersoner. For institusjoner er det egne priser. Ta kontakt for et tilbud.

Lano-ungen 2010

Mikael André Remen Larsen ble årets Lano-unge. Det betyr at han får bildet sitt utenpå Lanosåpepakken.

Mikael André er ikke som alle andre.

Han fikk en hjerneskade da han ble født.

Mamma Lill Anita Andersen syntes at Mikael André er den skjønneste ungen i verden.

Det synes mange andre også. Over 23 000 foreldre sendte inn bilde av barna sine til Lano-ungekonkurransen, men Mikael André vant med 30 000 stemmer!

I 60 år har Lano-ungen vært selve begrepet på småbarnsidyll. I år nådde interessen for denne skjønnhets- og sjarmørkonkurransen nærmest uvirkelige høyder. Av de 23 493 ungene som var påmeldt, var det Mikael André Remen Larsen fra Sortland som gikk av med seieren!

Mikael kan imidlertid ikke bade i Lano-såpe ettersom han har hull i halsen. Han fikk en stor hjerneskade i forbindelse med fødselen og må stelles og pleies døgnet rundt. Mamma Lill Anita Andersen som synes Mikael André er verdens skjønneste og peneste unge, mente også at det var på tide med en Lano-unge som ikke var som alle andre. Og det var det altså mange som var enige med henne i. Sjarmøren fra Sortland fikk over 30 000 stemmer!

Vi gratulerer!

Mikael André Remen Larsen fra Sortland vant en overlegen seier i årets Lano-unge konkurranse. (Foto: Lilleborg)

Dagligvareprodusenten Lilleborg har siden 1950 markedsført såpen Lano med en årlig konkurranse, hvor stolte mødre og fedre har sendt inn bilder av sine barn fra 0 til 6 år, som bader i Lano-såpe.

Et av bildene plukkes ut og skal pryde såpepakken det påfølgende året. I tillegg brukes det i annen type

markedsføring. Vinneren får også en reisesjekk på 30 000 kroner.

I år bestod deler av kåringen i en avstemning på Internett, hvor man kunne stemme inntil én gang pr. dag. Sosiale medier som Facebook og Twitter ble flittig brukt til stemmesanking.

Gunvor skal på mammografi

Hva skjer på en mammografi-undersøkelse?

Nå kan du og den som skal følge deg, se en film om det.

I filmen møter du Gunvor som skal på mammo-
grafi-undersøkelse.

Den viser hva som skjer med Gunvor under
undersøkelsen.

Det kan være lurt å se filmen før du skal til
undersøkelse.

Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse har laget film om Gunvor som skal til mammografi. Filmen viser i detalj hvordan en mammografiundersøkelse foregår.

Målgruppen for filmen er kvinner med utviklingshemning og deres tjenesteytere eller nærpersioner som skal følge dem til mammografi. Filmen er ment å kunne ses før en mammografiundersøkelse for å forberede kvinnene på hva som vil skje ved undersøkelsen. Den kan også brukes av kvinner som trenger en mer visuell gjennomgang om hva en mammografiundersøkelse er.

I 2009 vant Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og Kreftforeningen årets Extra-pris for prosjektet "Utviklingshemning og kreft". Det resulterte i bøkene "Kvinneundersøkelse og behandling av kreft" og "Mannundersøkelse og behandling av kreft" med enkel tekst i tillegg til fagboka "Kreft hos voksne og eldre personer med utviklingshemning".

Det er produsert 1000 pakker med kreftbøkene og dvd av mammografifilmen som vil bli delt ut gratis på kurs og konferanser i nærmeste framtid.

Mammografifilmen kan sees her: <http://www.aldringoghelse.no/?PageID=3451&ItemID=2508> eller her: <http://webtv.kreftforeningen.no/>

Illustrasjoner i boka.

Lommetegn

– en enkel vei til tegn til tale!

Ups and Downs Østfold har utgitt en lommeparlør med barnas tegn fra barnas tegnordbøker. "Lommetegn" rommer de 500 første tegnene som barn begynner å bruke, og er enkel å ha med i veske og sekk.

TEKST: UPS AND DOWNS ØSTFOLD
FOTO: KARIANNE HJØRNEVIK NES

- Alle vet at tegn er avgjørende for barn med språkvansker. Kunnskap om tegn og tegnbruk er vanskelig tilgjengelig for foreldre og barnas nettverk, sier Karianne Hjørnevik Nes. Hun er leder av Ups and Downs, Østfold, og mor til en jente på fem år med Downs

syndrom. - Hvis man får tegnkurs er det ofte for sent i forhold til barnets behov, eller det er vanskelig for alle som trenger å lære tegn og delta.

- Derfor ville vi lage "Lommetegn" som en enkel vei til en tidlig start med

tegn til tale, fortsetter Karianne. - "Lommetegn" kan brukes fra man har øyekontakt med barnet. Tegningene er instruktive og er alfabetisk satt opp for å finne enkelt fram. En del av de som ønsker "Lommetegn" har eldre familie-medlemmer som fortsatt trenger tegn til tale. Flere av de som tar kontakt, bruker Karlstad-modellen i barnets språkutvikling.

"Lommetegn" er en robust bok på 160 sider. Den inneholder litt informasjon om tegn til tale, et minikurs for nybegynnere, håndalfabetet, tall og ca. 500 tegn. Leserne finner dessuten et alfabetisk innholdsregister og liste over kilder til flere tegn.

- Foreløpig kan "Lommetegn" kjøpes hos Ups and Downs Østfold. Hvis lokallag i NFU har lyst til å distribuere boka, er det absolutt mulig. Vi ønsker at den skal være lett tilgjengelig og rimelig for de som trenger den, når de trenger den, sier Karianne Hjørnevik Nes.

Interesserte kan kontakte Ups and Downs Østfold via karihjo@frisurf.no

Kamille, Rakel og Sanna Nes leser tegn i Lommetegn.

Stille gettoisering

"I Gjøvik kommunes omsorgsplan fram mot 2025 er en hel blokk foreslått som leiligheter for utviklingshemmede og andre "funksjonshemmede". Kommunen ser fortsatt ut til å tro at dette er en ensartet gruppe mennesker med det samme behovet". Tenk om alle mennesker med for eksempel ett bein måtte bo sammen fordi de da ble sett på som "like"! I dag rommer blokken to etasjer med omsorgsboliger for eldre, en etasje med psykisk syke og en etasje med utviklingshemmede. Hvordan man greier å bortforklare at dette er et institusjonsliknende boligkompleks, forstår jeg ikke. Jeg mener det strider mot all god utvikling. Kommuner som fremdeles ikke tar ansvarsreformen på alvor, bør straffes, for bevisst å unnlate å oppfylle regjeringens intensjoner".

(Siv Elin Mellum, Gjøvik i leserinnlegget "En stille gettoisering" i juli-utgaven 2010 av NAKUs tidsskrift "Utvikling")

Bravo!

Vi sakser følgende innlegg fra landsstyremedlem Lillian Sundsdal på NFUs facebook-side:

- I dag har jeg vært i møte med sykehusledelsen og prosjektledere for Samhandlingsreformen. Møtte opp jeg fordi jeg mener BRUKERE skal være i sentrum. Fikk gjennomslag for to viktige satsningsområder i kommunene fra 2011 til 2015: At brukernes kompetanse skal være med fra første stund og være i sentrum og at det skal satses på barn og unge med sammensatte behov, på IP-koordinatorer og faglige støtteteam. Så i dag er jeg veldig glad jeg uoppfordra møtte opp på vegne av brukerne, skriver Lillian Sundsdal.

Lobotomi

Fra 1947 til 1983 ble personer med utviklingshemning systematisk utsatt for lobotomi i Danmark.

Det kommer frem i boka «Det hvite snit» av historiker Jesper Vaczy Kragh. Han mener det som foregikk med dem var verre enn det som foregikk i psykiatrien. Det ble blant annet foretatt mange operasjoner på barn – helt ned i seksårsalderen. Noen av barna døde som følge av operasjonen. Over 300 barn med utviklingshemning ble operert ved Rigshospitalet i København og Kommunchospitalet i Århus.

Les mer på www.samordningsradet.no

Sinne

I SOR-rapport nr. 3-2010 er det et fyldig referat fra konferansen "Mestring av sinne, frustrasjon og fortvilelse – Håndtering av utfordrende atferd hos personer med utviklingshemning". Referatet er også lagt ut på www.samordningsradet.no

NAKU-intervju med Henning

I siste utgave av bladet "Utvikling" som gis ut av Nasjonalt Kompetansemiljø om Utviklingshemning (NAKU) er det intervju med den aktive Venstre-politikeren, med utviklingshemning, Henning Furulund i Asker.

Intervjuet er lagt ut på www.naku.no

Miljøtiltak

NAKU har utarbeidet en eksempelsamling om gode miljøtiltak som både har bedret livskvaliteten for enkeltpersoner med utviklingshemning og dermed sikkert også for tjenesteyternes arbeidsmiljø og motivasjon.

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen er en av flere forfattere som har kommentert innholdet i eksempelsamlingen. Den kan både bestilles i papirformat ved henvendelse til naku@hist.no og lastes ned på www.naku.no

BPA må rettighetsfeste

"Mitt Liv"-kampanjen ble nylig lansert med en meget vellykket konferanse i Oslo med over 300 deltakere. Initiativtakerne ULOBA, Norges Handikapforbund og NFU ønsker med dette å få politikerne til å forstå at BPA må bli en individuell rettighet – og at det må skje – nå.

Konferansen ble åpnet med en sterk film om de fire BPA-ambassadørene. Både i filmen og på scenen senere fortalte Elna Kannelønning fra NFU på vegne av sin datter Helene hva brukerstyrt personlig assistanse betyr i sistnevntes hverdag. Mens Kirsti Cath Dahle og Anders Larsen Haug fortalte om hvilke muligheter ordningen gir i

BPA-ambassadørene for NFU, Helene og Elna Kannelønning, sammen med ordstyrer Guro Fjellanger.

Langvarig kamp

Kampen om rettighetsfesting av BPA i Norge har pågått siden 1980-tallet. Den ble startet av noen få ildsjeler med funksjonshemning som var inspirert av borgerrettsidealene til den amerikanske Independent Living-bevegelsen.

Kommunene har hatt plikt til å ha ordningen på menyen siden 2000. I dag er det noen kommuner som gir BPA til de som søker, andre ikke.

Bondevik II-regjeringen foreslo rettighetsfesting i 2005 for å gi personer med behov for assistanse rett til BPA uansett hvilken kommune de bor i. Samme år ble ordningen utvidet til også å omfatte personer som ikke selv kan være arbeidsleder for sine assistenter. De rødgrønne partiene

støttet rettighetsfesting før de kom til makten

I 2006/2007 gjennomførte helseminister Sylvia Brustad en høringsrunde der 70 prosent av svarene til rettighetsfesting var positive. I høringsutkastet var ordningen med BPA rettighetsfestet – dog med noen begrensninger.

Nåværende helseminister Anne Grethe Strøm-Erichsen har imidlertid ikke fulgt opp. Hun ser BPA i sammenheng med Samhandlingsreformen i helsevesenet. Helse- og omsorgskomiteen i Stortinget avgjå innstilling om reformen i april i år uten at regjeringspartiene nevnte BPA-spørsmålet med et ord. Den borgerlige opposisjonen ba i sine merknader om at regjeringen måtte fremme forslag om rettighetsfesting av BPA i løpet av 2010.

Helseministeren sa i forbindelse med stortingsbehandlingen av innstillingen at hun ville fremme forslag til ny lov om BPA før påsken 2010. I dag setter hun saken i sammenheng med ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester som kommer i høst.

Det betyr nok en tre måneders høring. Deretter utarbeides lovforslag som sendes Stortingets helse- og sosialkomité som skal avgjå sin innstilling til Stortinget. Statsråden har vært klar på at den nye helse- og omsorgsloven skal iverksettes 1. januar 2012. Det betyr at Stortinget må ferdigbehandle loven innen Stortinget tar sommerferie i 2011.

es – nå!

deres tilværelse, var den fjerde ambassadøren, Stine Machlar fra Orkdal, blitt nektet BPA. Den unge kvinnen, som går i siste klasse på videregående skole, fortalte om de mange begrensningene det innebærer for hennes livsutfoldelse å være avhengig av familien når hun trenger assistanse utenom tjenestene hun får fra kommunen.

Tidligere statsminister og nåværende leder av Europarådet, Thorbjørn Jagland, er varm tilhenger av BPA. I sitt engasjerte og informative tforedrag kom han blant annet inn på at han ser en rettighetsfesting i lys av menneskerettighetene.

Trude Thorbjørnsrud fra analyseselskapet ECON har sett nærmere på den samfunnsmessige betydningen av BPA. Hun viste blant annet til at mange har skaffet seg arbeid takket være ordningen – og at også nære pårørende har kunnet jobbe utenfor hjemmet i kjølvannet av at deres familiemedlem har fått BPA. Thorbjørnsrud påpekte at nettopp foreldres økte muligheter for å skaffe seg jobb også er et økonomisk argument for at mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse bør omfattes av BPA.

Ann Kristin Krokan, redaktør av magasinet ”Selvsagt!” og medarbeider i ULOBA, presenterte en kartlegging av det faktiske tilbudet av BPA i landets 430 kommuner. Den viser at et overveldende flertall av brukerne er fornøyde med ordningen. Organiseringen, grunnlaget for tildelingen og praktiseringen av ordningen varierer imidlertid mye. Føringsene for BPA-tilbudet i kommunene avgjøres i stor grad på administrativt nivå og ikke av politikerne. Det kommer samtidig fram at nesten alle kommunene mener at BPA er en suksess som gir den enkelte økt selvstendighet. BPA i Norge er imidlertid så løst beskrevet fra sentrale myndigheters side at man kan si at ordningen er uten sentral politisk styring nå, presiserte Ann Kristin Krokan.

Likestillings- og diskrimineringsombudet Sunniva Ørstavik var opptatt av Independent Living-bevegelsen, som setter BPA i et menneskerettighetsperspektiv. Hun mente at BPA er et viktig skritt på veien mot et samfunn med like rettigheter for alle.

Paneldebatten

I paneldebatten deltok representanter fra partiene på Stortinget i tillegg til arrangørene av kampanjen. Mens de rødgrønne ser BPA i sammenheng med den kommende nye loven om kommunale helse- og omsorgstjenester, mener de borgerlige at BPA er tilstrekkelig utredet til å kunne lovfestes nå. Daglig leder i ULOBA, Vibeke Marøy Melstrøm, presiserte at politikerne ikke kan fortsette å hindre funksjonshemmede i å styre sin egen hverdag ved å nekte den enkelte personlig assistanse.

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen påpekte at merkostnadene ved en lovfesting av BPA blir lik null. Han minnet om at vi allerede har en regel i sosialtjenesteloven som gjelder tildeling av praktisk bistand. - Det eneste punktet vi mangler, er en lovfesting av at mottakeren selv skal kunne velge om de vil ha bistand i form av kommunale tjenester eller BPA. Med en rettighetsfesting skal kommunene gå fram på samme måte når den enkeltes behov for tjenester skal kartlegges, og mottakeren vil ha samme klagemuligheter som i dag, påpekte Jens Petter Gitlesen.

Thorbjørn Jagland

Sunniva Ørstavik

Min bror er for dyr

Min bror får sitt pleietilbud gjennom bydel Frogner i Oslo kommune. Kommunen har nylig vedtatt å legge sterkt funksjonshemmede på anbud for å spare penger, slik den er blitt pålagt av politikerne. Konsekvensen for min bror er at han skal flyttes til det billigste pleietilbudet, skriver Dag Ljosland i et innlegg i Aftenposten.

Innlegget er både lagt ut på www.ivarjohansen.no og www.nfunorge.org

Ymse kvalitet i Oslo

Oslo kommunes praksis med sosiale tjenester på anbud, har avdekket flere uheldige sider. Nå skal kommunen behandle forslag fra bystyrerepresentant Ivar Johansen om å endre anbudspraksisen. NFU har avgitt høring om denne saken.

Oslo kommune har nylig presisert følgende: "Det skal legges stor vekt på brukermedvirkning slik at mennesker med funksjonsnedsettelse ikke flyttes mot deres og pårørendes vilje".

I en uttalelse på www.nfunorge.org skriver NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen at dette blir litt underlig når kommunen i andre saker velger en anbudspraksis som kan medføre tvangsflytting. - Oslo kommune synes på den annen side å velge en interessant modell for å tilby BPA. Mottakere av brukerstyrt personlig assistanse kan velge mellom et antall forhåndsgodkjente tilbydere. På denne måten sikres innbyggernes valgmuligheter.

På andre områder synes kommunen å stå svært steilt på en anbudspraksis som kan medføre store skift i tilbudet, avhengig av hvem som får tilbudet. Ivar Johansen fremmet et forslag for å bedre dagens anbudspraksis. Dette forslaget er positivt. NFU håper nå at Oslo velger praktiske ordninger for anbud som sikrer kontinuitet i tjenestetilbudet, skriver Jens Petter Gitlesen.

Sykdomsutgifter

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede stiller seg kritisk til flere deler av rapporten fra en arbeidsgruppe som har evaluert ordningen med særfradrag for store sykdomsutgifter.

Les mer på www.srff.no

Arbeid

Statistisk Sentralbyrå offentliggjorde i begynnelsen av september resultatene av en undersøkelse som viser at sysselsettingen blant mennesker med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet fortsatt holder seg på samme lave nivå. Kun 3, 6 prosent er i jobb, mot 74,6 prosent for befolkningen for øvrig.

Skole

I boka "Trenger vi å snakke for å lære på skolen?" viser Trøndelag kompetansesenter hvordan Skatval barneskole i Stjørdal i Nord-Trøndelag har tilrettelagt fagene for sine tre elever uten talespråk. Med boka følger film og læremidler som andre kan bruke i undervisning. Interesserte kan lese mer på www.statped.no/trondelag

Skolehefte om rettigheter

Norges Handikapforbund lanserer nå det nye heftet "Skole og utdanning" i serien "Bruk dine rettigheter". I heftet gis det informasjon om rettigheter som elever med funksjonsnedsettelse har gjennom hele skoleløpet. Det kan lastes ned på www.nhf.no

Universell utforming

Regjeringens visjon er at Norge skal være universelt utformet i 2025. I Soria Moria-erklæringen slås det fast at samferdsel og undervisningsbygg skal prioriteres.

Ved behandling av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL) la Stortinget både til grunn at det skulle utarbeides forskrifter for å presisere og utfylle kravene som stilles i loven og angis tidsfrister for når eksisterende bygg skal være universelt utformet. Regjeringen var tidlig ute, og sa at undervisningsbygg måtte ha første prioritet i forhold til entydige tidsfrister.

Så langt har intet skjedd.

I sommer kom det riktignok rundskriv om universell utforming i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. I rundskrivet reduserer regjeringen kravet til universell utforming i eksisterende bygningsmasse, ved å si at plikten til universell utforming i dag ikke strekker seg lengre enn det som kan gjøres med enkle midler. Det sies rett ut at plikten til universell utforming ikke vil bli aktuell før det kommer egne rundskriv som pålegger universell utforming i ulike kategoribygger!

(Kilde: Handikapnytt)

Hvorfor kan vi ikke klare å snakke til hverandre og om hverandre på en måte som får oss til å se hverandre som hele mennesker? (Professor Nils Christie)

Masterstudium

Høgskolen i Harstad tilbyr om kort tid et nytt masterstudium i vernepleie.

Dette er det første i landet med fokus på funksjonshemming og utviklingshemning, ifølge instituttleder Marit Rustad.

Det nye tilbudet, med plass til 25 studenter, vil mest sannsynlig stå klart fra begynnelsen av neste år. Marit Rustad, som selv har vernepleierutdanning, har stått sentralt i arbeidet med fagplanen. Hun forteller at det er stor etterspørsel etter en slik master, og at mange profilerte personer har meldt sin interesse.

(Kilde: Fontene)

Ask I

ASKs interesseorganisasjon ISAAC (International Society for Augmentative and Alternative Communication) er en internasjonal organisasjon for alle som bruker og legger til rette for alternativ og supplerende kommunikasjon. På nettsiden www.isaac.no er det lagt ut nyheter innenfor ASK-området, fagstoff og lenker til nyttige ressurser. ISAAC gir også ut medlemsbladet Dialog to ganger i året.

Ask II

På nettstedet www.ask-loftet.no har Trøndelag kompetansesenter lagt ut en rekke ressurser om alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) hos mennesker som helt eller delvis mangler tale. Her finner du oversikt over kurs, litteratur, aktuelle hjelpemidler og eksempler på læremidler.

Ask III

Høgskolen i Vestfold tilbyr en fagmodul i Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Studiet er tverrfaglig og målgruppa er lærere, logopeder, ergoterapeuter, fysioterapeuter, spesialpedagoger, miljøterapeuter, assistenter i barnehage og skole, psykologer og hjelpemiddelkonsulenter. Studiet kan også være interessant for foreldre. Det går over et semester og er nettbasert. Her lærer studentene ASK-metoder og hvordan de kan tilrettelegge miljøet rundt bruker slik at det fremmer kommunikasjon.

(Kilde: NAKUs tidsskrift "Utvikling")

Søkelys på overgrep

Storingsrepresentant Karin Andersen fra SV har skrevet et brev til NFU.

Der skriver hun at samfunnet har et stort ansvar for å beskytte særlig utsatte grupper mot overgrep.

Spesielt personer med utviklingshemning er i en sårbar situasjon.

Hun sier at SV har arbeidet lenge for å få til bedre ordninger.

Blant annet bør de som arbeider med denne gruppen ha politiattest.

Mange personer med utviklingshemning har vanskeligheter med å fortelle om overgrep.

De kan også ha vanskeligheter med å bli trodd.

Her må vi sikre en god etterforskning, sier storingsrepresentanten.

- Samfunnet har et tungt ansvar for å beskytte særlig utsatte grupper. Vi vet at utviklingshemmede er i en sårbar situasjon. SV har derfor lenge jobbet for bedre ordninger, som blant annet krav om politiattest og andre tiltak for å minske risikoen for overgrep.

Det skriver storingsrepresentant Karin Andersen (SV) i et brev til NFU. Hun viser til at det har vært avdekket kritikkverdig politietterforskning i overgrepssaker mot personer med utviklingshemning. - I slike saker har vi sett forskjellsbehandling, vi har sett mangel på faglig kompetanse og vi har sett dårlig eller ingen oppfølging.

Mørketallene for overgrep er antakelig særlig høye når det gjelder utviklingshemmede som ikke kan fortelle eller kan ha problemer med å bli trodd. Dette er vanskelige saker. Vi må sikre en god etterforskning og høy prioritering av disse sakene. Regjeringen arbei-

der derfor med ulike tiltak for å bedre utviklingshemmedes rettssikkerhet. En arbeidsgruppe skal blant annet vurdere om dommeravhør i straffesaker knyttet til overgrep mot utviklingshemmede, skal bli påbudt.

Dommeravhør

Andersen påpeker samtidig at de som foretar dommeravhør, må ha særlig kompetanse på personer med utviklingshemning. - Det aller viktigste vi kan gjøre er å styrke kunnskapen om ofrene og ofrenes situasjon. Bedre dokumentasjon av skader på utviklingshemmede som overgrepsofre må dessuten sikres, slik det tidligere er gitt pålegg om i familievoldssaker.

Det er behov for å åpne for flere enn ett dommeravhør. Til nå har hensynet til ikke å belaste offeret veid tyngst. Eksempler på oppklaringer i saker med

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV)
(Foto: ©Storingsarkivet/Scanpix)

flere avhør, taler imidlertid for at dette er riktig.

Vi må også se på nye beviskrav i straffesaker med utviklingshemmede, med sterkere vektlegging på adferdsendring

Situasjonen er svært bekymringsfull. Mørketallene for overgrep er høye, og antakelig særlig høye når det gjelder utviklingshemmede og små barn som ikke kan fortelle. Astri Aas-Hansen, statssekretær i Justisdepartementet i et intervju med Dagbladet

BARNEHUS

Barnehus er et tilbud til barn og pårørende som møter rettsvesenet etter å ha blitt utsatt for vold eller seksuelle overgrep.

De ansatte her fungerer i tillegg som kompetanserådgivere innenfor sitt felt til det øvrige hjelpeapparatet. Pr. i dag er det etablert Barnehus i Hamar, Bergen, Tromsø, Trondheim, Oslo og Kristiansand.

Les mer på den felles nettsiden www.barnehuset.com

og sakkyndige. Justisdepartementet varsler i tillegg at det er behov for å vurdere om rett til bistandsadvokat for utviklingshemmede som skal ha blitt utsatt for seksuelle overgrep, skal lovfestes. I dag er dette opp til den enkelte dommer å avgjøre.

Utvalg

Opposisjonen har foreslått å opprette et offentlig utvalg som gjennomgår utviklingshemmedes rettssikkerhet generelt. Det skal regjeringen snart vurdere, når handlingsplanene for overgrep og vold i nære relasjoner skal revideres. Regjeringen har lovet en seriøs vurdering av alle forslag som kan styrke utviklingshemmedes rettssikkerhet.

Vi kan gjøre mange viktige endringer i justissektoren. Det er likevel slik at den største utfordringen kanskje finnes utenfor justissektoren: Vi må hindre at overgrep finner sted. Det kan vi få til gjennom tilsyn, vandelsattest, etiske retningslinjer og gode interne kontrollsystemer. For SV er utviklingshemmedes sikkerhet høyt prioritert. Vi er glade for at regjeringen nå vil gi slike saker den oppmerksomheten de fortjener, skriver Karin Andersen.

6 av 400 avhør med ofre med utviklingshemning

- Av i alt over 400 dommeravhør siden starten for tre år siden, har vi bare hatt avhør av seks ofre med utviklingshemning. Vi har derimot ikke hatt kontakt med noen overgripere med utviklingshemning ennå. Disse lave tallene er imidlertid ikke et uttrykk for en bevisst nedprioritering av utviklingshemmede fra vår side.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Psykolog Pål Vegard Hagen ved Barnehuset i Hamar sier i en kommentar til Samfunn for alle at antallet henvendelser som har med personer med utviklingshemning å gjøre, heller ikke er systematisert. - Nå jobber vi imidlertid med å tilpasse og utvide datasystemene våre – også med tanke

på denne brukergruppen.

Hagen viser til at det er politiet som samler inn informasjon, forbereder avhørene som foretas på Barnehusene og har kontakt med foreldre og hjelpeapparat i forkant. - I forbindelse med avhørene som har vært foretatt av ofrene med utviklingshemning, har det på forhånd vært kontakt med habiliteringstjenesten og miljøpersonale i den enkeltes hjem. Selv om det jobber mange flinke folk med disse sakene både innen politiet og hjelpeapparatet, er det samtidig en klar mangel på kompetanse om det å ha utviklingshemning. Det er for eksempel svært viktig å skape trygghet og ikke minst at de som skal foreta avhøret, vet hvordan de skal kommunisere med den enkelte.

Toppen av isfjellet

Pål Vegard Hagen opplyser ellers at det er miljøarbeidere som i hovedsak har tatt kontakt med politiet i de få

*Psykolog Pål Vegard Hagen ved Barnehuset i Hamar.
(Foto: Bitten Munthe-Kaas)*

sakene der personer med utviklingshemning er involvert og der Barnehuset i Hamar har vært koblet inn. Vi kobles først inn når selve avhøret skal foretas – ettersom lokalene våre er spesielt tilrettelagt for de gruppene vi arbeider for. Vi følger opp den enkelte i etterkant og orienterer da om hva vi kan tilby – som blant annet handler om korttidsterapi i inntil 15 timer eller overføring til det lokale hjelpeapparatet. Jeg har selv hatt personer med lettere utviklingshemning i terapi – som har fungert bra. Min kompetanse strekker seg derimot ikke til personer med mer omfattende og sammensatte behov.

Glad for fokus

Pål Vegard Hagen gir uttrykk for at han er glad for det fokuset som i den senere tid er blitt rettet mot det mangelfulle tilbudet som gis til personer med utviklingshemning som utsettes for overgrep. Han regner med at kompetansen på dette feltet nå skal styrkes. - Det gjelder også i forhold til avhør og oppfølging av overgripere med utviklingshemning – som i dag stort sett skjer gjennom politiavhør og i rettssalen. Jeg regner også med at det vil komme et påbud om at dommeravhørene av personer med utviklingshemning fra nå av skal skje på samme måte som med barn. Det utnevnes nå dessuten kompetente folk til et utvalg som skal vurdere dommeravhørfor-skriften – ikke minst med tanke på hvordan avhørene best skal tilrettelegges.

- Får dere stadig flere saker til behandling ved Barnehusene?

- Barnehuset i Hamar ble startet i 2007 og dekker Hedmark, Oppland og Romerike i Akershus. I løpet av det første året var det 120 barn til avhør hos oss. I løpet av det andre var det 170 mens det i år hittil (september, red.anm.) har vært 130 allerede. Antallet anonyme henvendelser øker også. Stadig flere ønsker råd og veiledning når det

er mistanke om at barn og unge både med og uten utviklingshemning utsettes for overgrep.

Vil bli hørt

Barnehusene er frivillige tilbud. Vi kan ikke pålegge noen noe som helst – men opplever absolutt å bli hørt. Vi blir stadig oftere brukt i forbindelse med kartlegging av behov og oppfølging av den enkelte i etterkant av avhørene. Etter hvert som vi får mer erfaring i

å håndtere slike saker, får vi også mer spesialkompetanse på de vanskene barn og unge får i etterkant av overgrep. Det er likevel ingen grunn til å legge skjul på at vi fortsatt har et stykke vei å gå for å bedre tilbudene våre til personer med utviklingshemning, presiserer Pål Vegard Hagen.

"Kultur handler om selve livet"

(Fra Nordnorsk Kulturhistorie)

Idrett og kultur har alltid vært viktige områder i SpareBank 1 Nord-Norges samfunnsengasjement.

Som en aktiv nordnorsk bank ønsker vi å støtte idrett og kultur på alle nivå, stort som smått.

Engasjement skaper tilhørighet!

www.snn.no

Bank. Forsikring. Og deg.

SpareBank 1
NORD-NORGE

Ulovlig og smertefullt

"Smertefulle kutt. De visste at det kom, men det gjorde vondt å vedta."

Slik innledes artikkelen i Haugesunds Avis den 3. september med reportasje fra Hovedutvalg for helse og omsorg i Karmøy kommune. Kommunen skal spare 13,6 mill.kr. Det er grunn til å undres om det blir mulig å yte tjenester som er faglig forsvarlige med de nedskjæringer som er vedtatt.

AV: ALF ANVEDSEN

Jeg stiller meg uforstående til at familie og naboer må hjelpe karmøybuer med lettere behov. Naboer og pårørende har ikke noe juridisk ansvar for å yte tjenester til voksne som har behov for hjelp. Det er kommunene som har ansvaret for det; se f.eks. sosialtjenesteloven §§4-2 og 4-3. Dersom fru Halvorsen har vedtak om fire timer hjemmehjelp i uken, faller ikke dette behovet bort som følge av vedtaket i Hovedutvalg for helse og omsorg. Fru Halvorsen bør derfor klage dersom hun får vedtak om null timer. Når Fylkesmannen får klagen til behandling, er utfallet svært sannsynlig at fru Halvorsen får medhold. Hun har rett til tjenester fra kommunen.

Spekulerer kommunen i at fru Halvorsen ikke vil klage? Slik kan kommunen slippe unna en lovpålagt oppgave. Karmøy kommune bruker ikke osthøvel på fru Halvorsens tjenestetilbud. Her er det øksa som rammer. Det å ikke gi henne tjenester, vil også være faglig uforvarlig. Fru Halvorsen får oppleve forskjellen med å ha rett og å få rett.

Dessverre synes Karmøy kommune å ikke prioritere lovpålagte oppgaver. Karmøy kommune vedtok tidligere i år dramatiske kutt i spesialundervisningen. Nå er det omsorgssektoren som

rammes. I en kronikk i Haugesunds Avis 7. september trekker John Holvik, leder i Karmøy Arbeiderparti, parallellen mellom skolepolitikken og omsorgspolitikken. På begge områder har Karmøy kommune valgt ikke å ta upopulære avgjørelser. Skolestrukturen er beholdt. Kopervik bu- og behandlingshjem ble berget. Da må man kutte andre plasser. Lovpålagte oppgaver blir ikke spart.

Karmøy kommune er ikke alene om å bryte loven. Dette er mer regelen enn unntaket for norske kommuner. De fleste tilsyn som fylkesmennene foretar når det gjelder omsorg og skole i kommunene, avdekker lovbrudd eller avvik, som det heter så fint. Som tidligere tillitsvalgt og aktivt medlem i NFU, har jeg satt meg inn i dette området. Jeg ser at lovbrudd og tjenesteforsømmelse rammer mange flere grupper enn mennesker med utviklingshemning. Det gjelder for eksempel: Eldre, funksjonshemmede, rusmisbrukere, mennesker med psykiatriske lidelser, innvandrere og barn.

Det er ganske utrolig at vi kan ha slike tilstander her i landet. Et samfunn hvor lovene ikke overholdes og der det ikke får konsekvenser for dem som bryter lovene, kaller vi anarki. Norske borgere må overholde lovene. Kommunene står mye friere. Det kalles kommunal selvråderett.

Den kommunale selvråderetten går altfor langt når lovverket kan settes til side. Man må i langt større grad ta faresignalene ved at kommunene ikke kan eller vil ivareta lovpålagte oppgaver. Borgerne må inn i forhandlinger med kommunene om å få sine rettig-

Alf Anvedsen

heter til velferdsgoder oppfylt. Vi får en forskyvning i velferdsstaten mot en forhandlingsstat. I forhandlingsstaten vil de med størst ressurser ha bedre muligheter til å lykkes enn de svakeste i samfunnet. Det handler blant annet om nettverk, kunnskap og økonomi.

Også brukerorganisasjonene havner i en håpløs klemme. Kampen om å få oppfylt sin rett står ikke først og fremst mellom brukerorganisasjonene og myndighetene sentralt. Frontene flyttes ut til 430 kommuner og 19 fylkeskommuner. Brukerorganisasjonene er ikke rustet til å vinne kampen.

Her er tre forslag til tiltak:

1. Fylkesmennene må kunne følge opp med sanksjoner dersom de ved tilsyn finner at kommunene begår lovbrudd, og kommunene ikke går inn og lukker disse avvikene.
2. Den juridiske kompetansen i kommunene må styrkes.
3. Brukerorganisasjonene må styrkes.

(Ovennevnte fikk spalteplass som kronikk i Haugesunds Avis 14. september, red.)

NFUs vil fortsatt kjempe for at Dag Olav (bildet) skal få ny tomt og egen bolig. (Foto: Privat)

NFU-fokus på Dag Olav-saken

I to tidligere utgaver av SFA har vi skrevet om Dag Olav Stensland som i snart fire år har vantrivdes i et kommunalt bofellesskap i Stavanger. I februar i år fikk han tildelt en selvbyggertomt av kommunen. I august fikk 24-åringen brev om at vedtaket var omgjort. Årsak: Kommunalstyret for miljø og utbygging hadde i mellomtiden endret regelverket. Nå har NFU klaget kommunen inn for Likestillings- og Diskrimineringsombudet (LDO).

Levekårsjefen i Stavanger kommune har gitt uttrykk for at det vil koste 10 millioner kroner i året å ha 25-åringen i egen bolig – noe NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen karakteriserer som tull. Han viser til at NFU har kjennskap til mange som bor for seg selv og trenger flere tjenester enn Dag Olav. - Det er dessuten påfallende at Stavanger kommune i sitt regnestykke ikke har nevnt at staten betaler 80 prosent av kostnadene for tjenestene til Dag Olav. Levekårsjefen har malt fanden

på veggen for å skremme politikerne. Denne saken kunne vært unngått hvis kommunen hadde fulgt reglene. Både forvaltningen og politikerne har gjort en tabbe – og nå må det ryddes opp, mener Jens Petter Gitlesen.

Juridisk rådgiver i NFU, Hedvig Ekberg, sier i et intervju med Dagbladet at de sakene som NFU kjører fram, bare er toppen av isfjellet. - Det dukker stadig opp nye saker. Pårørende tror at utviklingshemmede må bo i institusjonsboliger som kommunen sier de

skal bo i. Kommunene på sin side forsøker ofte å samle så mange som mulig i bofellesskap, fordi de tror de sparer penger på det, påpeker Ekberg.

Alle presseoppslag og dokumenter om Dag Olav-saken legges fortløpende ut på NFUs nettside www.nfunorge.org. Interesserte kan følge debatten på facebook siden www.facebook.com/Nfunorge. Dag Olav skal ha tomten – som i skrivende stund har fått nærmere 20 000 tilhengere!

Jørann Hanssen blir politiker

Jøran Hansen er varamedlem til styret i NFU Porsgrunn lokallag. Ved nominasjonsvalget nylig kom han inn på listen til By & Nærmiljøpartiet.

- Dette blir en utfordring – men det liker jeg, skriver Jøran Hansen i en mail til Samfunn for alle. Nå gleder han seg til

å snakke med innbyggerne om lokalpolitikk. - Vi står overfor mange utfordringer med tanke på at Porsgrunn kommune har vært styrt av Arbeiderpartiet i over 40 år. Nå er det om å gjøre å overbevise velgere både fra AP, FrP, Høyre og SV om å stemme på oss om ett år, skriver Jørann Hansen.

Jørann Hansen i NFU Porsgrunn lokallag.

Vil du støtte NFU? Meld deg gjerne inn i dag!

Kontingentsatser (kryss av)

- ☐ Enkeltmedlem kr 450
- ☐ Familiemedlem kr 225 (samme husstand)
- ☐ Minstepensjonist kr 225
- ☐ Barn under 18 år (før opp fødselsdato) kr 60
Må stå sammen med et enkeltmedlem.
Halv kontingent fra 1. juli, gratis fra 1. november

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Fødselsdato: _____

Sammen med enkeltmedlem: _____

Telefon/epost: _____

Fylkes- eller lokallag _____

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

**Norsk Forbund
for Utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0090 Oslo

Du kan også melde deg inn via tlf. 22 39 60 50, e-post adresse
post@nfunorge.org eller www.nfunorge.org

Nexans Norway AS
- din varmekabel leverandør
www.nexans.no

- en Vekst bedrift

Tromsø ASVO tilbyr varig tilrettelagt arbeid (VTA) for personer som er uføretrygdet. (VTA er tiltak gjennom NAV)
Ta kontakt for nærmere informasjon og omvisning på
tlf: 77 60 68 60 www.tromsoasvo.no

BENTELER
Automotive

NOV NATIONAL OILWELL VARCO
Korsvikfjorden Industriområde
4639 Kristiansand
Tlf. 38 19 20 00 • Fax. 38 19 23 11

Hornsjo Høyfjellshotell

p.b. 394, 2602 Lillehammer
Tlf: 612 64 064 Fax: 612 64 062
E-post: hohotell@online.no
www.hornsjoie.com

Din totalleverandør av
skillebrytere og linjemateriell

www.eb-elektro.no

"The right connection"

Elektroveien 8 • 3300 Hokksund • Tlf.: 32 25 01 20 • Fax: 32 25 01 21

**Trenger du
elektriker**

Ring oss for en
uforpliktende samtale

EL tjensstip AS
2260 Kirkenær

Tlf: 62 94 87 90
Mob: 45 61 71 81

Hurum
Kraft as
www.hurumkraft.no

Industriveien 19, Bilbyen, 2050 Jessheim

Tlf. 63 94 86 00 - www.dekkteam.no

ALT INNEN DEKK

**Tømmertransport
Helge Staum**

2760 Brandbu

Tlf: 90 10 16 39

Arendal Kommune

Tlf: 37 01 30 00

www.arendal.kommune.no

Made for
movement

Endelig!

INNOWALK®

For mer informasjon se www.eof.no

EO-Funktion AS
Rødmyrli 2, 3740 Skien
Tlf. 35 50 51 20, Fax 35 50 51 21

E-mail: info@eof.no
www.eof.no
Org.nr. NO 974 430 452 MVA

Reuma-Sol Senter på Costa Blanca

Velkommen til et hyggelig opphold i trygge omgivelser på Reuma-Sol. Her er treningsmulighetene mange, oppvarmet svømmebasseng, og forskjellige utflukter hver uke. Korte og lange opphold. Bagasjehjelp. Ukentlige avreiser. Det finnes ledige rom og leiligheter i vinter-, påske- og sommerferien.

Kontakt Helsereiser for informasjon og påmelding.

Tlf.: 22 79 92 00 • www.helsereiser.no
helsereiser@travelnet.no

Bank.
Forsikring.
Og deg.

Sparebanken
HEDMARK

Helge- og ferieturer Avlastning

Vår virksomhet omfatter også akutt-, døg-
og helgeavlastning i bolig og leirsted

Kommende turer:

05.11.10 – 08.11.10
22.12.10 – 05.01.11
16.04.11 – 23. 04.11

Sommer 2011

London
Gran Canaria
Malta

Norge, Sverige,
Danmark og Hellas

Vi kan også sette opp egne turer for grupper på
forespørsel

Unike Ferie Opplevelser
Kongsvingervegen
2040 Kløfta

Tel. 97696984 / 90246423
www.unikeferieopplevelser.com

 <i>Akershus</i>	 <i>Hordaland</i>	 <i>Hedmark</i>	 <i>Nord-Trøndelag</i>
 Øvre Romerike Industriservice as 2072 Dal Tlf: 63 95 94 60	 TYSSEFALDENE VANNKRAFT - REN ENERGI 5770 Tyssedal. Tlf. 53 65 30 00 - Fax. 53 65 30 01	<i>Sikkeland's Regnskapskontor</i> Elvarheimgt.10, 2408 Elverum Tlf: 62 41 08 60 Fax: 62 41 03 68	Byggmakker Levanger Trekanten, 7600 Levanger Tlf: 74 05 60 28 Avd. Gråmyra Tlf: 74 01 91 60 Avd. Verdal Tlf: 74 07 50 10
Møller Bil Romerike AS <i>Audi, VW Volkswagen</i> Hvamstabben8, 2026 Skjetten Tlf: 24 03 26 00	 <i>Møre og Romsdal</i>	 Løten Kommune Kildeveien 1, 2340 Løten Tlf: 62 59 30 00 Fax: 62 59 30 01	 <i>Oppland</i>
Sandnes Transport AS <i>Slamsuging og høytrykkspyling</i> Kløftav. 100, 1454 Fagerstrand Tlf: 66 91 82 16 Fax: 66 91 71 07	 Voll, 6386 Måndalen Tlf: 71 22 73 00 - Fax: 71 22 73 09 Støtter Rauma NFU	 K.A. Rasmussen Norway Strandveien 165 2326 Hamar Tlf. 62 51 27 10	Fargerike Karlsen <i>Karlsen Fargehandel AS</i> Vestringsveien.1, 2651 Østre Gausdal Tlf: 61 22 68 00
Nannestad Rørleggerbedrift Dal Tlf. 917 63 339	 Førde Ålesund Molde Fellestelefonnr: 62 58 00 00 www.hedalm-anebyhus.no	Knut Nergård <i>Maskinentreprenør AS</i> Pb. 197, 2450 Rena Tlf: 41 43 36 67	 Industrikt. 62, 2619 Lillehammer Tlf: 61 26 66 00
 <i>Buskerud</i>	 BORGSTEIN		
<i>Enda penere bil</i> Hoff Bilpleie www.hoffbilpleie.no	 Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal Les om oss på: www.fknr.no	Kompetanse og Aktivitetsenter Tlf: 63 93 08 95 Bahusvegen 2030 Nannestad	Straumen Bil VIKING VESTNES *Bruk oss*Støtt NFU*
Ole Varlo *Transport* 3355 Solumsmoen Tlf: 918 23 203	 <i>Sogn og Fjordane</i>	 <i>Buskerud</i>	 <i>Nordland</i>
 Se alle tilbudene på: www.bakerklausen.no	J.E. Ekornes AS Avd. Grodås 6763 Hornindal Tlf. 70 25 52 00	Mjøndalen Bakeri og Conditori *Bruk oss*Støtt NFU*	Nordlandsfly Mosjøen Lufthavn, 8658 Mosjøen Tlf: 75 18 95 00
 <i>Sør-Trøndelag</i>	Sunnfjord Betong AS Førde Tlf: 57 82 25 00 www.sunnfjordbetong.no	Wollo Regnskapskontor AS 3050 Gol Tlf: 32 07 49 94	 <i>Oppland</i>
 City Syd	 <i>Oslo</i>	Hobbelstad & Rønning AS Når noe skal bygges www.hr-as.no Tlf: 32 75 30 44 3300 Hokksund	Ole Andreas Haadem <i>Byggtapetserer og maler</i> Bergli, 2920 Leira i Valdres Tlf: 951 43 861
 MELHUS KOMMUNE Rådhuset, 7224 Melhus Tlf. 72 85 80 00 Fax. 72 85 80 58	 Data og lesetekniske hjelpemidler for blinde og svaksynte Akersbakken 12a, 0172 Oslo Tlf. 23 32 75 00 - Web: www.bojo.no	Golberg AS Aut. mask. entreprenør 3550 Gol Mob. 481 52 210	Gran taxisentral Tlf: 61 33 30 00
		 <i>Finnmark</i>	Lepro AS 2750 Gran Tlf. 611 66 900
		Gohelse AS 9915 Kirkenes Tlf: 78 99 00 99 www.gohelse.no www.ecofan.no	Stefferd Rehabiliteringssenter 2846 Bøverbru Tlf: 61 19 91 00
		 <i>Sør-Trøndelag</i>	 <i>Troms</i>
		Bunnpris Selbu Tlf: 73 81 85 25	Scandic Tromsø Hailov. 23, Tromsø Tlf. 77 75 50 00

Sunndalsvn. 14, 6600 Sunndalsøra
Senterkontor: 71 69 29 31

Besøksadresse:
Gidsken Jacobsensvei 32,
8008 Bodo

Postadresse:
Postboks 1114, 8001 Bodo

Tlf: 75 50 74 20
Faks: 75 50 74 21

E-post: post@ortocare-nordland.no
Web: www.ortocare-nordland.no

**Offentlig godkjent
leverandør av Spesialsko,
proteser og ortoser**

Kjeden OrtoCare skal gjennom
sitt samarbeid til enhver tid ha
fokus på å bedre kvaliteten på
ortopediske hjelpemidler og
bedre livskvaliteten for våre
kunder.

Sammen for bedre kvalitet og service

Hytte ved Rasensjøen
med 10 sengeplasser til leie
Med rullestolrampe
Nord-Odal lokallag av NFU
Tlf: 908 78 201

**MIDTRE GAULDAL
KOMMUNE**

7290 Støren
Tlf: 72 40 30 00 Fax: 72 40 30 01

**Kvinnherad
Kommune**

5470 Rosendal

Støtter barn og unge utviklingshemmede

Tlf: 53 48 31 00

Støtter NFU lokalt

www.kvinnherad.kommune.no

Utfører alt innen:

- Tilbygg
- Nybygg
- Modernisering av bad og kjøkken

Klemmav. 21 A - 2743 HARESTUA

Tlf. 90 13 13 16

www.thjacobsen.no

Hadelands største bakeri
HADELANDSBAKERIET

Jaren. Tlf. 61 32 81 38

Konditoriet Gran Tlf: 61 33 18 70

Maskinentreprenør
Trygve Knutslid

Liebakkvn.11
3825 Lunde

Tlf: 35 94 76 41

Mob: 991 51 858

Støtter NFU

Als Follo Bruckulleie

Postboks 573, 1401 Ski

Salg og utleie av:

Søppelcontainere, lagercontainere
Regnbuens gjennvinningsanlegg på Langhus
Mottak av: Papp, papir, glass, trevirke, og jern
Tlf. 64 86 31 03 - Fax. 64 86 32 95

UNIBUSS

**Vi utfører alt innen
busstransport**

Gml.Dalsveg 156
2032 Maura

Tlf: 63 93 06 40

Fax: 63 93 06 41

Syljuåsen

Gjøviks entreprenør

Små og store oppdrag:

- Nybygg • Rehabilitering
- Serviceavdeling • Utvikling av prosjekter

Valdresveien 3, 2815 GJØVIK
Tlf. 61 14 50 80 - Fax. 61 14 50 81

GARTNERI
Stua-Fjeld

Hagesenter i landlige områder

- Sommerblomster
- Busker og trær
- Jord og torv
- Hageredskaper
- Mye mer.....

- Stort utvalg av krukker og urner
- Sammenplanter og gaveideer

Åpent 10.00-18.00
Lørd-sønd: 10.00-16.00

Tlf.: 32 15 71 34
3530 Røyse

Vi skaper verdi av kunnskap

Våre tjenester:
• Revisjon
• Skatterådgivning
• Økonomisk rådgivning

Arendal

Luellsklev 4
Postboks 103
4801 Arendal

Telefon: 04063

AUDIT • TAX • ADVISORY

Leiv Vidar

**Stort utvalg i
tidsskrifter,
aviser og bøker**

NARVESEN

Har du lyst har du lov

Narvesen CC Gjøvik • Narvesen Jernbanen
Telefon 61 17 93 96 • Telefon 61 17 26 22

NFU-butikken

Buttons i to varianter:

Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen) kr 130,-

Skulderveske kr 150,-

Pins kr 25,-

Bordvimpel uten fot kr. 150,-
NFU formidler salg av fot,
ca. kr 150 i tillegg

Kursmappe kr 25,-

Buff kr 30,-

Pris per stk kr 10,-
10 stk kr 50,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 130,-

Refleksbånd kr 25,-

Bøker om veien fram til egen bolig

Hovedboken

Tittel: Ni personer med utviklingshemning viser veien fram til egen bolig

Forfatter: Bitten Munthe-Kaas og Lillian G. Rasmussen

Antall sider: 128

Pris: kr 150,-

Bok basert på hovedboken "Ni personer med utviklingshemning viser veien fram til egen bolig" (enkel tekst)

Tittel: Sjef i eget hus

Forfatter: Utgitt av Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Antall sider: 96

Pris: kr 100,-

Alle kurshefter 35,- kr per hefte (bortsett fra "Pengene mine"). Porto kommer i tillegg.

Pengene mine
kr. 75,-

Fra foreldrehjem til
eget hjem

Kommunevalg

Stortingsval
(nynorsk)

NFU
– en organisasjon

Veilederhefte til
studieheftet "Aktiv i
egen organisasjon"

Aktiv i egen
organisasjon

NFUs
prinsipp-program

Vi og samfunnet
(nynorsk)

Tillitsvalgt i orga-
nisasjonen NFU

Kursbevis kr. 10,-

Ledsagerhefte

Veileder til
kurslærer

Seksualitet
og samliv

Kroppen min
og følelsene mine

Bestill i dag

Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

**Norsk Forbund
for Utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0090 Oslo

Løten kommune
 Barneverntjenesten
 Helse- og familietjenesten
Vi ønsker kontakt med voksne mennesker som kan være støttekontakt/avlaster
 Stasjonsv. 12, 2340 Løten
 Tlf. 62 59 31 20

Nord Fron kommune
 Nedregt. 50, 2640 Vinstra
Tlf: 61 21 61 00
 E-post:
postmottak@nord-fron.kommune.no
 Internett:
www.nord-fron.kommune.no

Vest Agder
Bertel. O. Steen
Kristiansand AS
 Tlf: 38 00 35 00
Støtter NFU arbeidet lokalt

Finn Pettersen AS
Entreprenør
 Grønnegt.104
 2317 Hamar
Tlf: 62 53 56 00
 Fax: 62 53 56 01

ADVOKATENE
Hovstad & Kvernød
 Hofsminde, 7290 Støren
Tlf. 72 43 02 00
post@gauldalsadvokatene.no
www.gauldalsadvokatene.no

TBU **Din sikkerhet - vårt ansvar**
Tlf. 35 01 97 20
www.tbu.as

"En komplett SUV"
KLIKK.NO

USTOPPELIGE JUBILEUMSTILBUD - Pris fra kr. **382 400,-**
 + frakt og klargjøring

SUBARU
 USTOPPELIG
35 ÅR
 I NORGE

SUBARU FORESTER
 • FAMILIEBILEN
 • PERMANENT FIREHJULSDRIFT
 • TESTVINNER I KOMPAKT SUV-KLASSEN
 • HØY KOMFORT
 • DIESEL MED MANUELT GIR
 ELLER BENSIN MED AUTOMATGIR

SUBARU FORESTER
 med Symmetrical AWD og Boxermotor

ØYHUS MOTOR
 O. Totenvei 130 - Gjøvik - Tlf. 61 13 36 00

Stensgård & Co
 Bilforretning AS
www.stensgard.no

SUBARU
Motorsenteret Heidal AS
 Ysteriveien 5 • 2676 Heidal • Tlf. 61 23 34 00 • Fax 61 23 06 19
www.motorsenteret-heidal.no

*Pris gjelder levert fra anseenderende forhandler. Årsavgift kommer i tillegg. Det tas forbehold om trykktell og eventuelle endringer i spesielle tilfeller fra fabrikk. Bildene kan avvike fra tilbuete modeller. Pris gjelder for standard modell og vil avvike avhengig av tilleggsutstyr og forhandler. Forbruk fra 0.63 - 0.84 l/mil. CO₂ fra 167 - 199 g/km.

Kontakt oss!

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen
51 65 50 68 / 41 10 13 32
jpg@nfunorge.org

Nestleder

Anita Tymi
75 52 44 66 / 95 88 49 62
atymi@online.no

Vidar Haagensen
63 01 26 30 / 93 42 08 38
post@vidar-haagensen.no

Greter Müller
52 72 67 26 / 41 51 89 97
jmmuller@broadpark.no

Ester Skreros
38 01 36 24 / 91 19 10 80
ester.skreros@getmail.no

Anne Jorun Økland
53 41 64 84 / 41 50 02 53
annejorun35@hotmail.com

Lillian Sundsdal
37 16 41 37 / 48 05 00 55
ssnfuaa@start.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 OSLO
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Tove-Britt Henriksen
Ignavn. 131
1912 ENEBAKK
64 92 62 53/90 83 93 80
tbh@bluezone.no

NFU Østfold regionlag

v/Jørn Nilsen
Stenrødveien 62
1784 HALDEN
69 18 59 23/95 23 23 30
jorn.nilsen@halden.net

NFU Hedmark Fylkeslag

v/Gerhard Rundberget
Halfdan Lundsv. 26
2409 ELVERUM
62 41 28 37 / 93 45 47 54
karirun@online.no

NFU Oppland Fylkeslag

v/Magne Velure
A. Sandvigs gate 31
2609 LILLEHAMMER
61 25 84 08/95 79 43 00
magne.velure@broadpark.no

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Roar Høidal
Gustava Kiellands vei 3
3610 KONGSBERG
92 69 89 57
roar.hidal@ebnett.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 14
3276 SVARSTAD
92 02 89 38
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Anny Andersen
Håkonsgt. 9 A
3660 Rjukan
35 09 19 07/90 74 06 05
annyande@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Svein Karlsen
Måkeveien 15
4950 RISØR
37 15 01 75/90 59 88 69
sveikarl@online.no

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen
Hannevik Terrasse 41
4613 KRISTIANSAND
38 03 00 14 / 91 79 41 76
jjohannessen@xstratanickel.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

Postboks 26 Nygårdstangen
5838 BERGEN
56 14 31 58 / 99 23 00 78
post@nfuhordaland.no

NFU Sogn og Fjordane Fylkeslag

v/Gry Borghikld Sætre
Angedalsv. 107
6800 FØRDE
57 82 47 75/90 94 93 16
eidahl@combitel.no

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 7850 Spjelkavik
6022 ÅLESUND
70 15 10 30 / 46 91 08 40
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Astrid Ingdal
7316 LENSVIK
92 65 77 96
gu-ingda@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48 / 91 72 47 08
nfu-nord@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Rigmor Hamnvik
Bregneveien 2
9050 STORSTEINNES
77 72 05 24 / 97 16 73 24

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Anders VAnnebo
Kautokeinoeveien 82
9518 ALTA
78 43 34 49 / 95 91 00 02
nfufinnmark@gmail.com

Stå på Lysbakken!

- Utviklingshemmede har samme rett som andre til å bo hvor de vil – selv om de er avhengige av et tjenestetilbud som er mer omfattende enn for andre. Det er utgangspunktet og selve intensjonen i lovverket.

Inkluderingsminister Audun Lysbakken er alvorlig bekymret over stadig å høre om personer med utviklingshemning som tvangsflyttes, nektes å flytte dit de vil og at flere kommuner har falt tilbake til gammel institusjonstankegang og institusjonspraksis.

Lysbakken tar også den stadig økende segregeringen på andre livsområder som skole og arbeidsliv alvorlig. Gjennom et treårig informasjons- og utviklingsprogram vil han skape større bevissthet om retningslinjene og videreutvikle tiltakene for å gjennomføre politikken for personer med utviklingshemning.

Vi kommer tilbake til informasjons- og utviklingsprogrammet i neste utgave av SFA.

Audun Lysbakken (Foto: Thomas Rasmus Skaug, Dagbladet)

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- sosialtjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytte-saker")
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, stønad til bil mv),
- undervisning (spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole mv)
- arv og testament, verge / hjelpeverge, erstatning, arbeidsrett mv.

Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi har avtalt oppdrag.

Storgt 54 – 1555 Son Tlf: 64 95 04 14 Fax: 64 95 04 13

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 918 85 984

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

